

Y CYNGOR 07/03/24

Yn bresennol: Y Cynghorydd R. Medwyn Hughes (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Beca Roberts (Is-gadeirydd)

Y Cynghorwyr:- Craig ab Iago, Menna Baines, Beca Brown, Stephen Churchman, Glyn Daniels, Dafydd Owen Davies, Elwyn Edwards, Elfed Wyn ap Elwyn, Alan Jones Evans, Dylan Fernley, Delyth Lloyd Griffiths, Jina Gwyrfa, Annwen Hughes, John Brynmor Hughes, Louise Hughes, Iwan Huws, Elin Hywel, Nia Wyn Jeffreys, Anne Lloyd Jones, Berwyn Parry Jones, Dawn Lynne Jones, Dewi Jones, Elin Walker Jones, Elwyn Jones, Gwilym Jones, Gareth Tudor Jones, Huw Wyn Jones, Linda Ann Jones, June Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Dafydd Meurig, Dilwyn Morgan, Linda Morgan, Dewi Owen, Edgar Wyn Owen, Gwynfor Owen, Llio Elenid Owen, Gareth Coj Parry, Nigel Pickavance, John Pughe, Rheinallt Puw, Arwyn Herald Roberts, Elfed P Roberts, John Pughe Roberts, Meryl Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Llwyd Rowlands, Paul Rowlinson, Angela Russell, Dyfrig Siencyn, Ioan Thomas, Peter Thomas, Menna Trenholme, Rob Triggs, Rhys Tudur, Hefin Underwood, Einir Wyn Williams, Elfed Williams, Gareth Williams, Gruffydd Williams, Sasha Williams a Sian Williams.

Swyddogion: Dafydd Gibbard (Prif Weithredwr), Geraint Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Dylan Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol a Chyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol), Dewi Morgan (Swyddog Cyllid Statudol), Iwan Evans (Swyddog Monitro), Sion Huws (Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau), Ian Jones (Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth), Ffion Madog Evans (Pennaeth Cyllid Cynorthwyol – Cyfrifeg a Phensiynau), Eurig Huw Williams (Rheolwr Gwasanaethau Ymgynghorol Adnoddau Dynol), Dewi Jones (Rheolwr Gwasanaethau Cefnogi Busnes y Cyngor), Gwern ap Rhisiart (Pennaeth Addysg), Gareth Jones (Pennaeth Cynorthwyol Amgylchedd), Vera Jones (Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith) a Sioned Mai Jones (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Anwen J. Davies, Kim Jones, Beth Lawton a Gareth Roberts.

2. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod diwethaf o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 7 Rhagfyr, 2023 fel rhai cywir.

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

1. Y Swyddog Monitro, ar ran y prif swyddogion oedd yn bresennol, gan fod yr adroddiad yn ymwneud â'u cyflogau.

Roedd o'r farn bod gan y swyddogion fuddiant o sylwedd, ac ynghyd â'r ddau Gyfarwyddwr Corfforaethol, y Pennaeth Cyllid a'r Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth, gadawodd y Swyddog Monitro'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem, gan nad oeddent angen bod yn bresennol i gynghori. Arhosodd y Prif Weithredwr i mewn yn y cyfarfod i gynghori.

2. Roedd yr aelodau wedi derbyn nodyn briffio ymlaen llaw gan y Swyddog Monitro ynglŷn ag eitem 19(a) – Rhybudd o gynnig gan y Cynghorydd Gruffydd Williams ac eitem 19(b) – Rhybudd o gynnig gan y Cynghorydd Dewi Jones.

Datganodd yr aelodau canlynol fuddiant personol yn eitem 19(a) a 19(b) ar y rhaglen – Rhybuddion o gynnig:-

Y Cyngorwyr Dafydd Davies, Elfed Wyn ap Elwyn, Anwen Hughes, Anne Lloyd Jones, Elwyn Jones, Dewi Owen a Richard Glyn Roberts oherwydd eu bod yn amaethu.

Roedd yr aelodau o'r farn eu bod yn fuddiannau sy'n rhagfarnu a gadawsant y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

4. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Cydymdeimlwyd â'r canlynol:-

- Y Cynghorydd Dewi Owen a'r teulu ar golli ei fam;
- Y Cynghorydd Dylan Fernley ar golli ei dad.
- Teulu Dylan Jones o'r Adran Dai ac Eiddo fu farw'n ddiweddar, yn arbennig ei frawd, Steffan Jones, Pennaeth Priffyrdd, Peirianeg ac YGC, a rhoddwyd teyrnged gan y Prif Weithredwr.

Nodwyd bod sawl teulu arall yng Ngwynedd hefyd wedi colli rhai annwyl iddyn nhw yn ddiweddar a dymuna'r Cyngor anfon ei gydymdeimlad llwyr at y teuluoedd hyn.

Ymdawelodd y Cyngor fel arwydd o barch a choffadwriaeth.

- Llongyfarchwyd a chroesawyd y Cynghorydd Newydd, Sian Williams o ward Cricieth sy'n mynychu ei chyfarfod cyntaf o'r Cyngor heddiw.
- Cydnabuwyd gwaith Prifysgol Bangor ym maes iechyd y cyhoedd wrth i fedal a thystysgrif gwobr y Frenhines gael ei gyflwyno i'r brifysgol yn ddiweddar.

5. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

6. CWESTIYNAU

(Cyhoeddwyd atebion ysgrifenedig yr Aelodau Cabinet i'r cwestiynau ymlaen llaw.)

(1) Cwestiwn Y Cynghorydd Gruff Williams

Sut y gwnaeth Cabinet y Cyngor hwn gytuno â Chyngor Môn i beidio a gwneud y Gymraeg yn amcan o Gynllun Llesiant ar y Cyd newydd?

Ateb – Arweinydd y Cyngor – Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn

Yn gyntaf dylid nodi fod yr iaith Gymraeg yn flaenoriaeth barhaol i'r Bwrdd ers ei sefydlu yn ôl yn 2015. Fel ag y nodir yng nghylch gorchwyl y Bwrdd 'Cymraeg fydd prif iaith gweinyddiaeth y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, ar lafar ac yn ysgrifenedig. Fe fydd pob aelod yn paratoi adroddiadau yn ddwyieithog.'

Mae gofyn statudol i'r Bwrdd gyhoeddi Cynllun Llesiant a sefydlu amcanion llesiant pob 5 mlynedd. Golyga hyn fod y Cynllun Llesiant newydd (2023-28) ar gyfer Gwynedd a Môn yn gosod amcanion ar gyfer y 5 mlynedd nesaf yn unig. Fe gofiwch

i'r Cynllun hwnnw gael ei gymeradwyo gan y Cyngor hwn ar y 4 o Fai y llynedd. Adnabuwyd tri amcan ar gyfer y cyfnod dan sylw yn seiliedig ar ganlyniadau'r asesiadau llesiant a gwblhawyd yn 2022. Tra bod Amcanion Llesiant yn newid dros amser tydi ymrwymiad y Bwrdd i flaenoriaethu'r iaith Gymraeg ddim yn newid.

Datblygwyd yr amcanion ar y cyd hefo holl aelodau'r Bwrdd ac mae'r Cynllun Llesiant wedi ei gymeradwyo yn ffurfiol gan yr holl aelodau statudol, sef Cyngor Gwynedd, Cyngor Sir Ynys Môn, Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr, Cyfoeth Naturiol Cymru ac Awdurdod Tan ac Achub Gogledd Cymru.

Dyma ddyfyniad o Gynllun Cyflawni 2023/24 y Bwrdd sy'n gosod allan y flaenoriaeth i'r Gymraeg ac i'r amcanion am y pum mlynedd dan sylw:

Dyma ein blaenoriaeth parhaol:

Mae'r iaith Gymraeg yn flaenoriaeth parhaol i'r Bwrdd ac rydym yn ei hyrwyddo ym mhob maes o'n gwaith

Dyma ein Amcanion Llesiant am y cyfnod 2023-28:

- *Rydym am weithio gyda'n gilydd i liniaru effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau.*
- *Rydym am weithio gyda'n gilydd i wella lles a llwyddiant ein plant a phobl ifanc er mwyn gwireddu eu llawn botensial.*
- *Rydym am weithio gyda'n gilydd i gefnogi ein gwasanaethau a'n cymunedau i symud tuag at Sero Net Carbon.*

Rydym fel Bwrdd wedi cytuno i ddilyn methodoleg System Gyfan a Pwysa Iach/Cymru Iach fel llinyn euraidd drwy'r gwaith yma.

Cyfeiriwyd at ddarlun oedd wedi ei gyhoeddi yn yr ateb ysgrifenedig oedd yn gosod allan yr uchod gyda'r iaith Gymraeg yn y canol yn treiddio drwy holl waith y Bwrdd.

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Gruff Williams

O ystyried yr hyn rydych wedi ei nodi, fedrwch chi gadarnhau felly os ydi'r Gymraeg yn rhy bwysig i fod yn amcan llesiant neu ddim digon pwysig i fod yn amcan llesiant?

Ateb – Arweinydd y Cyngor – Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn

Mae'r Gymraeg yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud yn y Cyngor ac nid yw'n ffitio fewn i un bocs penodol. Ni chredaf ei fod yn gwestiwn y gellir ei ateb efo ia neu na, dim ond nodi fod y Gymraeg yn dreiddiol drwy'r Cyngor.

(2) Cwestiwn Y Cynghorydd Angela Russell

Mae'r gwasanaeth bysus hwyr y nos o Bwllheli i ardaloedd gwledig Llŷn wedi bod yn fendithiol i lawer iawn o'r boblogaeth yma yn Nwyfor dros y degawdau ac yn fodd i bobl unig cael mynd i gymdeithasu i'r dref unwaith yr wythnos. Ers cyfnod y clo ni welwyd y gwasanaeth yma yn ail gychwyn.

Hoffwn ofyn wrth yr aelod cabinet pa gamau sydd wedi'u cymeryd gan yr Adran Drafnidiaeth i ddwyn perswâd ar y cwmnïau bysus i ail gychwyn y gwasanaeth hwyr y nos o Bwllheli i Aberdaron / o Bwllheli i Nefyn?

Ateb – Aelod Cabinet Amgylchedd, Y Cynghorydd Dafydd Meurig

Diolch am y cwestiwn a cydymdeimlaf, rwy'n colli gweld trefniadau o'r fath yn ogystal. Ar sail genedlaethol, mae'n amser heriol iawn i'r diwydiant bysiau am sawl rheswm. Mae costau darparu gwasanaethau wedi codi yn sylweddol, mae yna breimiwm ar

adnoddau ac mae'n anodd ennyn defnydd digonol a parhaus i wneud rhai gwasanaethau yn hyfyw. Yn anffodus, ond yn anorfod, golyga hyn fod darparu gwasanaethau tu allan i amseroedd craidd yn enwedig, gan gynnwys gyda'r nos, wedi mynd yn fwyfwy anodd sydd yn cynnwys, mewn rhai achosion, oherwydd diffyg gyrwyr i ymgymryd â'r gwaith.

Mae'r Uned Trafnidiaeth yn gweithio'n agos gyda darparwyr, ynghyd a rhanddeiliaid allweddol eraill megis Trafnidiaeth Cymru a Llywodraeth Cymru, gyda'r bwriad o uchafu cyfleoedd teithio a darparu gwasanaethau sydd yn ariannol ac amgylcheddol gynaliadwy. Mae adolygiad estynedig o'r gwasanaethau bws lleol sydd yn cael eu darparu ar ran y Cyngor wedi ei gynnal. Yn dilyn y gwaith yma ac er yr heriau a chynnydd sylweddol yng nghostau, mae gwasanaethau ar ei newydd wedd erbyn hyn wedi eu comisiynu ac yn gweithredu yn ardaloedd Caernarfon, Dyffryn Nantlle a Meirionnydd. Mae proses pwrcasu ar gyfer gwasanaethau yn ardal Dwyfor yn mynd rhagddo a'r ffocws, yn y lle cyntaf, yw edrych i gynnal lefel o ddarpariaeth ar gyfer pwrpasau ac yn ystod amseroedd craidd.

Yn anffodus, mewn rhai ardaloedd o Gymru, mae yna gwtogi a rhesymoli sylweddol a chyffredinol o wasanaethau bws wedi mynd rhagddo gyda mwy yn debygol. Y gobaith yw y byddwn yn medru parhau i wrthsefyll hyn yng Ngwynedd.

Does gan y Cyngor ddim dylanwad uniongyrchol ar weithrediad gwasanaethau mae cwmnïau bws yn dewis eu darparu ar sail fasnachol. Mae amserlenni'r gwasanaethau mae'r Cyngor yn eu comisiynu yn seiliedig ar wneud y mwyaf o adnoddau er mwyn cwrdd ag anghenion craidd, yn y lle cyntaf, gan gymryd i ystyriaeth y cyfyngiadau a heriau cyllidebol.

Mae rhwydweithiau bysiau yn ddeinamig ac yn medru newid. Bydd swyddogion yn parhau yn eu hymdrechion i uchafu cyfleoedd teithio ar gyfer trigolion Gwynedd gyda'r cyllidebau ac adnoddau sydd ar gael. Er yn annhebyg iawn yn yr hinsawdd sydd ohoni, pe bae cyfle i adfer gwasanaeth gyda'r nos rhwng Pwllheli ac ardaloedd ym Mhen Llŷn yna byddwn yn edrych yn gadarnhaol ar hyn. Mae'r rhesymau dros gynnal gymaint o gyfleoedd teithio am gymaint o wahanol resymau a phosib yn niferus a chryf ond yn anffodus, er gwaetha'r dymuniad a ymdrechion gorau, ni fydd modd cwrdd â chyfarch pob angen, galw a dyhead.

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Angela Russell

Diolch am yr ymateb. Rydym yn trafod heddiw'r pwysigrwydd o gadw pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth rydym yn ei wneud. Hoffwn nodi bod y bws yma yn arfer bod yn llawn. Rwyf yn erfyn arnoch i ail edrych ar y mater gan ein bod yn son am iechyd meddwl pobl oherwydd diffyg gallu cymdeithasu. Mae'n ddyletswydd arnom i helpu pobl. Pe baech yn cymharu sefyllfa Pen-Llŷn efo Bangor neu Gaernarfon byddwch yn gweld bod yna lawer llai o fysiau yn rhedeg yma. Gofynnaf i Dafydd Meurig ail edrych ar hyn.

Ateb – Aelod Cabinet Amgylchedd, Y Cynghorydd Dafydd Meurig

Rwyf yn cydymdeimlo. Mae'r gwasanaethau yn Nwyfor yn cael eu tendro ar hyn o bryd, cawn weld be ddaw o'r broses yno.

(3) Cwestiwn Y Cynghorydd Rhys Tudur

Yn ddiweddar deallaf bod Pwyllgor Mynwent wedi derbyn hysbys gan y Cyngor yn nodi rheoliadau ar gyfer gwastraff masnachol i rannu gwastraff o fewn y biniau. Gan ystyried fod aelodau pwyllgorau o'r fath yn gweithredu yn ddi-dâl a chydag

aelodau/yymddiriedolwyr oedrannus a bod bwloch o wahaniaeth rhwng natur gweithgarwch pwyllgor mynwent a busnes stryd fawr, tybed os oes gan y Cyngor hwn gynllun ar waith i hwyluso neu i liniaru'r gofynion hyn ar eu cyfer?

Ateb – Aelod Cabinet Amgylchedd, Y Cynghorydd Dafydd Meurig

Diolch am y cwestiwn sydd yn gwestiwn digon teg yn dilyn nwid yn y ddeddfwriaeth. O fis Ebrill 2024, bydd Rheoliadau Ailgylchu yn y Gweithle newydd Llywodraeth Cymru yn dod i rym. Bydd angen i bob eiddo annomestig wahanu deunyddiau y gellir eu hailgylchu oddi wrth wastraff arall. Mae'r rheolau newydd hyn yn berthnasol i bob busnes a'r sectorau cyhoeddus ac elusennol. Rydym wedi derbyn cadarnhad bod mynwentydd yn disgyn o dan y Rheoliadau hyn hefyd.

Pwrpas y Rheoliadau yw gwella ansawdd a maint y gwastraff ailgylchadwy masnachol sy'n cael ei gasglu a'i wahanu ledled Cymru. Perchennog yr eiddo fydd yn gyfrifol am yr holl wastraff ar y safle; mae hyn yn cynnwys gwastraff a gynhyrchir gan ymwelwyr.

Bydd gan y Cyngor yr hawl i wrthod casglu'r gwastraff cyffredinol os yw'n cynnwys gwastraff ailgylchadwy. Mae'r ddeddfwriaeth newydd yn cael ei gorfodi gan Gyfoeth Naturiol Cymru, a gallwn fel Cyngor dderbyn dirwy o £500 os cawn ein dal yn casglu gwastraff sy'n cynnwys deunyddiau ailgylchadwy.

Rydym wedi codi'r mater yma efo Cyfoeth Naturiol Cymru ond nid oeddent yn rhagweld y byddai'r mathau gwahanol o'r eitemau sydd yn orfodol i'w hailgylchu yn cyrraedd y biniau hyn. Fodd bynnag, mae disgwyliad i berchennog y bin wneud ymdrech i sicrhau nad oes eitemau a ellir eu hailgylchu, megis papur, plastigion a chaniau metel yn cael eu gwaredu yn y bin cyffredinol. Ar hyn o bryd byddai'n ddigonol a rhesymol gosod arwydd ar y bin yn nodi mai gwastraff cyffredinol o'r fynwent yn unig a ddylid ei waredu yn y bin.

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Rhys Tudur

O ystyried bod y Pwyllgor Mynwent lleol i mi wedi cael braw wrth dderbyn set o reoliadau heb eglurhad, rwyf yn gofyn a oes yna fodd i'r Cyngor ohebu ymhellach efo Pwyllgorau Mynwentydd gan argymhell yr hyn allant ei wneud i fodloni'r rheolau e.e. gosod arwydd.

Ateb – Aelod Cabinet Amgylchedd, Y Cynghorydd Dafydd Meurig

Cytunaf a'r hyn rwyf yn ei nodi gan gydnabod efallai bod ieithwedd dechnegol ddim yn addas mewn rhai achosion. Rwyf yn hapus i ofyn i'r Adran ysgrifennu eto at y Pwyllgorau Mynwentydd yn esbonio yn union beth sydd angen iddyn nhw ei wneud a sut.

(4) Cwestiwn Y Cynghorydd Jina Gwyrfaï

Faint o swyddi sydd yn wag yn Adrannau Cyngor Gwynedd ar hyn o bryd, a pha fesurau sydd ar waith er mwyn sicrhau

- Nad yw'r cyhoedd yn derbyn gwasanaeth salach oherwydd prinder gweithwyr;
- Nad yw staff presennol yn gorfod ysgwyddo baich ychwanegol i gwrdd â diffygion staffio Adrannau, gan greu straen personol a morâl isel;
- Bod strategaeth ar waith i leihau'r trosiant staff, (gan gynnwys o bosib' edrych ar raddfeydd cyflogaeth a disgrifiadau swydd)?

Ateb – Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol, Y Cynghorydd Menna Trenholme

Ar y cyfan, mae lefel trosiant staff yn y Cyngor hwn wedi bod yn sefydlog a chymharol isel ers blynyddoedd lawer, ac yn is na sectorau eraill o'r economi. Er enghraifft roedd y lefel yn 8.5% yn 2021/22 ac yna yn 8.1% yn 2022/23. Wedi dweud hynny, mae yna amrywiaethau o fewn adrannau, sydd yn golygu fod rhai rhannau o'r Cyngor yn profi problemau gyda chadw staff.

Nid tasg hawdd yw dod i gasgliad ar nifer y swyddi sydd yn wag mewn cyfundrefn mor fawr a chymhleth â'r Cyngor, ond fe wyddom am y prif feysydd gwaith sydd wedi bod yn profi problemau dros y flwyddyn ddiwethaf. Er enghraifft, mae yna heriau wedi bod ym meysydd gwaith cymdeithasol a gofalu yn ehangach, gweinyddiaeth, cyllid a pheirianneg. Mae'n fater o ffaith bod awdurdodau lleol eraill ar draws Cymru yn profi yr un math o broblemau, ac yn ychwanegol i hynny rydym ni wrth gwrs yn dymuno i'n staff i gyd allu cyflawni eu gwaith trwy gyfrwng y Gymraeg. Mae hyn i gyd yn creu her fawr i'r sector llywodraeth leol ar hyn o bryd.

Rydym ni fel Cyngor eisoes yn cymryd camau i ddeall mwy am y sefyllfa ac i ymateb. Rydym wedi cyflwyno proses o roi'r cyfle i staff gwblhau holiaduron gadael a chyfweliadau, pan eu bod yn ymddiswyddo o'u swydd. Mae nifer o adrannau hefyd wedi cymryd y cyfle i adolygu strwythurau a swydd ddisgrifiadau. Mae hynny mewn rhai sefyllfaoedd wedi arwain at newid graddfeydd cyflog er mwyn sicrhau fod yr hyn sydd yn cael ei dalu yn adlewyrchu lefel y cyfrifoldebau. Er enghraifft, y llynedd bu i'r Cyngor hwn gymeradwyo pecyn ariannol oedd yn sail i gynyddu cyflogau y staff hynny sydd yn gweithio fel gofalgwyr yn ein cartrefi preswyl ac yn y gymuned. Rhaid cofio wrth gwrs bod gennym systemau tâl sydd yn ein gwarchod o safbwynt deddfwriaeth cyflog cyfartal, ond mae modd cyflwyno newidiadau o fewn y system honno.

Mae'n bwysig cofio hefyd wrth gwrs fod yna bob math o resymau posib pam fod staff yn dewis y Cyngor fel eu cyflogwr, neu fel arall yn gadael. Mae'r ffactorau hynny yn cynnwys y cyflog, ond hefyd y pecyn buddion ehangach; y nifer dyddiau gwyliau er enghraifft, y cynllun pensiwn cadarn ac atyniadol sydd ar gael, a'r trefniadau gweithio hyblyg sydd yn opsiynau posib. Gall cyfrifoldebau'r swydd, y llwyth gwaith a'r pwysau gwaith hefyd ddylanwadu ar benderfyniadau unigolion. Credwn hefyd fod lles ein staff yn bwysig ac mae hynny yn cael ei adlewyrchu yn y pwyslais rydym fel cyflogwr wedi ei roi ar hynny ers blynyddoedd bellach.

Mae yna nifer fawr o ffactorau yn gweu i mewn i'r darlun hwn, ac yn hynny o beth mae arolwg wedi ei gynnal yn ddiweddar o farn staff ar y Cyngor fel eu cyflogwr, o dan y teitl 'Holiadur Llais Staff'. Eisoes cyhoeddwyd y canlyniadau ymhlith adrannau, ac ar y cyfan mae'n amlwg fod y mwyafrif o'n staff yn ystyried y Cyngor fel cyflogwr gofalgwr sydd yn cynnig cyfleoedd i staff ddatblygu ac sydd yn rhoi llesiant ar flaen yr agenda. Wedi dweud hynny mae yn y canlyniadau nifer o negeseuon pwysig i ni eu hystyried wrth symud ymlaen.

Mae'n anochel y gall unrhyw broblemau recriwtio a chadw staff arwain at darfu ar ddarparu gwasanaethau am gyfnod. Mae'r wasgfa gyllidol, ac effaith posib hynny ar swyddi, yn cyfrannu at hyn hefyd wrth gwrs. Rydym hefyd yn llwyr ymwybodol na ellir cymryd mantais o ewyllys da staff sydd yn rhoi o'u gorau i gyflawni gwasanaethau; dyna pam fod yna gymaint o bwyslais ar gefnogi llesiant ein staff a pham hefyd ei bod yn bwysicach nag erioed i sicrhau'r balans rhwng gwneud hynny ond hefyd cyflenwi gwasanaethau'r angenrheidiol i'r safon uchaf bosib i drigolion y sir.

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Jina Gwyrfaï

Diolch am ateb gonest, yn cydnabod bod problemau staffio a bod gwaith angen ei wneud. Nodaf mai 8.1% oedd cyfartaledd trosiant swyddi llynedd. Hoffwn wybod pa Adran sydd â'r canran trosiant staff uchaf ar hyn o bryd a gofyn beth sy'n cael ei wneud i wella'r sefyllfa yn yr Adran honno gan sicrhau lles staff a gwasanaethau i'r cyhoedd?

Ateb – Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol, Y Cynghorydd Menna Trenholme

Fel a nodwyd yn yr ymateb i'r cwestiwn cyntaf, mae'r lefel trosiant yn amrywio o adran i adran. Hyd at ddiwedd mis Chwefror, yr adrannau â'r lefelau uchaf oedd Economi ac Adfywio, Cefnogaeth Gorfforaethol, Oedolion, Iechyd a Llesiant.

Mae'r adrannau hynny yn rhagweithiol wrth geisio deall natur y rhesymau dros y canran trosiant, ac yn defnyddio technegau gwahanol o ran denu a phenodi staff. Mae hynny'n cynnwys gwneud defnydd o'r Cynllun Prentisiaethau a Hyfforddeion er mwyn cynllunio ymlaen i lenwi bylchau mewn swyddi allweddol.

Gwyddom fod pobl yn symud ymlaen am amrywiol resymau personol, gan gynnwys datblygiad gyrfa, mynd yn ôl i addysg, ymddeoliadau a chytundebau gwaith yn dod i ben, unai oherwydd bod y cytundebau yn cael eu hariannu trwy grantiau neu am eu bod yn swyddi tymhorol.

Ymhellach i hynny rydym yn adolygu'r math o risgiau hirdymor sydd yn wynebu ein gwasanaethau mewn perthynas â materion staffio. Bydd y dadansoddiad hwn yn sail i'n cynlluniau staffio am flynyddoedd i ddod. Mae'r angen i sefydlu cynlluniau staffio tymor hir yn bwysicach nag erioed, yn wyneb y wasgfa ariannol ac effaith hynny ar swyddi. Dyna pam fod y Prosiect Cynllunio'r Gweithlu yn flaenoriaeth i'r Cyngor hwn.

Fel rhan o'r prosiect hwnnw mae'r gwaith o ddatblygu a chodi ymwybyddiaeth am yr holl becyn cyflogaeth yn un parhaus, er mwyn sicrhau ein bod yn parhau i fod yn gyflogwr deniadol i ddarpar ymgeiswyr ond hefyd i'r staff hynny sydd wedi bod yn ffyddlon i'r Cyngor ers blynyddoedd. Er yn hollbwysig yn y cyfnod sydd ohoni, mae'n ymddangos o'r Holiadur Llais Staff diweddar nad cyflog yn unig sydd yn cyfrif, ac mae amgylchedd gwaith hapus a gofalgarn, gyda chyfleoedd i ddatblygu mewn swydd a gyrfa yr un mor bwysig. Mae ein cynlluniau ni yn cwmpasu'r holl feysydd hyn.

(5) Cwestiwn Y Cynghorydd Gareth Williams

Mae'r toriadau dirybudd i'r ddarpariaeth ar gyfer prentisiaethau yn destun pryder i nifer o ddisgyblion blwyddyn unarddeg yn Llŷn ac Eifionydd. O ystyried bod y naddu yma ar y ddarpariaeth ymhell o fod yn gyson â'r dyheadau yng Nghynllun Cyngor Gwynedd ynghylch rhoi'r cychwyn gorau i'n plant a'n pobl ifanc, a ddaru Grŵp Llandrillo-Menai ymgynghori â'r Cyngor cyn gwneud y newid yma i'r ddarpariaeth a pha drafodaethau sy'n mynd rhagddynt ar hyn o bryd rhwng y Cyngor a Grŵp Llandrillo-Menai i unioni'r sefyllfa?

Ateb – Aelod Cabinet Addysg, Y Cynghorydd Beca Brown

Ni fu i Grŵp Llandrillo-Menai ymgynghori gyda'r Cyngor ynglŷn â newid i'r ddarpariaeth ar gyfer prentisiaethau. Serch hynny mae sgysiau wedi eu cynnal yn ddiweddar er mwyn galluogi'r Cyngor i ddeall y cefndir a'r cyd-destun y tu ôl i'r toriadau.

Er mwyn darparu ateb cyflawn i'r cwestiwn, cyfeiriaf nawr at ymateb a dderbyniwyd gan Aled Jones-Griffiths, Pennaeth Coleg Meirion-Dwyfor a Choleg Menai. Nid wyf am ddarllen yr ymateb cyfan. Cyfeiria'r paragraff cyntaf at y nifer fawr o brentisiaethau sydd ar gael sef dros 1300. Nodwyd bod yr ail baragraff yn manylu ar y penderfyniad rhwng Cymwysterau Cymru a Llywodraeth Cymru a'r newidiadau y cyfeiria'r Cyngorydd atynt yn ei gwestiwn.

Darllenaf weddill yr ymateb. *“Rydym yn cydnabod nad yw y model uchod yn gweithio i bob dysgwr, yn enwedig rhai o ardaloedd gwledig. Er mwyn ymateb i hyn mae'n fwriad gennym i gynnig llwybr rhan amser (un diwrnod yr wythnos) yn y maes Adeiladwaith gan ddefnyddio cyllid Addysg Bellach yn hytrach na chyllid prentisiaeth i rhai sydd eisoes wedi cael lle gyda chyflogwr. Golyga hyn bydd llwybr rhan amser i Adeiladwaith ar gael yn Medi gyfocrog a'r llwybr llawn amser a'r ddau lwybr yn arwain tuag at y brentisiaeth lefel 3 newydd.*

Fe gyhoeddwyd cyllideb derfynol Llywodraeth Cymru ar y 27 Chwefror ac felly nid oeddem am wneud datganiadau ar ein cynnig cwricwlaidd nes ein bod yn glir ar ein sefyllfa ariannol. Mae yn anffodus fod cam ddehongli newidiadau wedi digwydd yn y cyfamser a gwybodaeth anghywir yn cael ei roi ar y cyfryngau cymdeithasol heb ddeall y pictiwr llawn.

Nid oes gofyn ymgynghori â'r Cyngor gan fod y ddarpariaeth sydd yn cael ei gynnig uchod yn adlewyrchu y ddarpariaeth sydd wedi bod ar gael i ddisgyblion 16 oed yn hanesyddol. Fe fyddai hefyd yn ddefnyddiol pe byddem yn aelodau o Grŵp Penaethiaid Uwchradd Gwynedd fel byddai yn bosib i ni eu cadw hwy yn gyfredol â newidiadau mewn addysg bellach.

Ym mhob maes arall sydd â phrentisiaeth ar lefel 2 fel pwynt mynediad, bydd y rheiny sy'n gadael ysgol yn gallu cael mynediad yn syth o'r ysgol fel sy'n wastad wedi digwydd. Mae Peirianeg yn y categori yma.

Gobeithio bod hyn yn tawelu ofnau pobl ifanc a rhieni Llŷn. Mae nifer o rieni wedi bod yn trafod gyda ni yn ystod yr wythnos hon ac rydyn wedi tawelu ei hofnau wrth egluro y sefyllfa yn llawn iddyn nhw. Mae croeso i unrhyw un gysylltu gyda Grŵp Llandrillo Menai os am drafod ymhellach.”

Dyna yw ateb y Coleg. Hoffaf ychwanegu ymateb i'r cymal ynglŷn â pheidio bod yn aelod o'r Grŵp Penaethiaid Uwchradd. Mae'r Coleg yn derbyn gwahoddiad i'r Grŵp Cynllunio Strategol Uwchradd yn ôl yr angen ac mae yna gyfle iddyn nhw gysylltu i ofyn i gael dod ger bron y Penaethiaid fel y dymunant. Mae'r Adran a'r Ysgolion yn gweithio mewn partneriaeth efo'r Coleg drwy'r consortiwm Addysg.

Cwestiwn Atodol y Cyngorydd Gareth Williams

Diolch i'r Cyngorydd am yr ateb. Mae'n dda deall fod y mater yma wedi ei ddatrys yn y byr dymor. Byddai'n braf cael sicrwydd ynglŷn â sefyllfa'r flwyddyn nesaf a'r flwyddyn wedyn. Fydd yr Adran Addysg yn pwysu i'r prentisiaethau hyn fod ar gael ar ôl eleni?

Ateb – Aelod Cabinet Addysg, Y Cyngorydd Beca Brown

Rwyf yn hapus i fod yn rhan o unrhyw sgysiau ynglŷn â hyn ac rwyf yn ymwybodol fod yr Adran Addysg yn fodlon iawn i drafod efo'r Coleg o ran cynllunio i'r dyfodol. Yn amlwg trafodaethau rhwng y Llywodraeth a'r Coleg ydi'r elfen gyllidol.

7. ADOLYGIAD BLYNYDDOL – POLISI TAL Y CYNGOR 2024-25

Cyflwynodd Cadeirydd y Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion, y Cynghorydd Menna Trenholme yr adroddiad oedd yn argymhell i'r Cyngor gymeradwyo argymhelliad y Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion i fabwysiadu Polisi Tâl y Cyngor ar gyfer 2024/25.

Cyfeiriwyd at yr oedi sylweddol yn 2023 cyn dod i gytundeb ynglŷn â'r cynnydd yng nghyflog holl staff y Cyngor o ganlyniad i'r broses fargeinio bresennol. Cyfrannodd y broses yma at y trafodaethau am osod cyllidebau a cheisio rhoi sicrwydd i Gynghorau am lefelau cyflog. Roedd trafodaethau maith rhwng yr Undebau a'r Cyngor ynglŷn â faint all y Cyngor fforddio oedd wedi arwain at oedi cyn dod i benderfyniad. Ychwanegwyd nad yw'r trafodaethau ar gyfer cyflog 2024/25 wedi dechrau hyd yma ac y bydd misoedd eto nes y bydd penderfyniad ar hyn.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau. Codwyd y materion a ganlyn:-

- Nodwyd bod tudalen 30 o'r adroddiad yn cyfeirio at Adolygiad Hutton o Gyflog Teg yn y Sector Gyhoeddus ac yn argymhell cymhareb o ddim mwy na 1:20 rhwng y cyflog uchaf a'r cyflog isaf (swyddi llawn amser). Ategwyd bod yr adroddiad yn nodi fod y gymhareb hon yng Nghyngor Gwynedd yn 1:5.6. Ychwanegwyd bod llawer o'r swyddi ar y lefel isaf ddim yn swydd llawn amser ac y byddai'n dda darganfod beth fyddai'r gymhareb o gysidro swyddi rhan amser e.e. cytundebau 23 awr yr wythnos neu gymhorthydd Ysgol sy'n gweithio yn ystod y tymor Ysgol yn unig.
- Cyfeiriwyd at ran 5 o'r tabl (Atodiad 1) ar dudalen 34 gan wneud sylw y byddai'r tabl yn gliriach pe bai pob swydd yn cael ei nodi yno un o dan y llall er gwaetha'r ffaith eu bod nhw ar yr un raddfa. Credwyd nad yw defnydd yr atalnodau yn ei wneud yn glir yn ei fformat bresennol.
- Nodwyd bod yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol, mewn ymateb i gwestiwn aelod yn gynharach, wedi nodi bod trosiant staff yn isel yn yr Awdurdod yma, gan ychwanegu bod eithriadau fel Gofal Cymdeithasol a Pheirianeg. Gofynnwyd ble mae'r cyfiawnhad dros ddefnyddio pwysau'r farchnad ar y lefelau cyflog.

Mewn ymateb, nododd y Prif Weithredwr:-

- Mai cymhareb ar sail pro rata ydyw er mwyn cymharu'r ddau lefel cyflog ochr yn ochr yn deg. Cynigiwyd darparu'r ffigwr yn seiliedig ar staff sydd ddim yn gweithio oriau llawn amser i'r aelod ar ôl y cyfarfod petai derbyn y wybodaeth yma o ddiddordeb iddo.
- Derbyniwyd sylw'r aelod o ran y tabl yn yr adroddiad gan nodi y byddai'r atalnod yn cael ei addasu yn y dyfodol er mwyn ei wneud yn fwy twt.
- Nodwyd mai prin iawn iawn yw'r defnydd o atodiad y farchnad gan nodi nad yw hyn yn arferiad sy'n cael ei wneud mewn unrhyw amgylchiadau sefydlog.

PENDERFYNWYD cymeradwyo argymhelliad y Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion i fabwysiadu'r Polisi Tâl ar gyfer 2024/25.

8. CYNLLUN CYNGOR GWYNEDD – 2023-28: ADOLYGIAD 2023-24

Cyflwynodd yr Arweinydd, y Cynghorydd Dyfrig Siencyn yr adroddiad oedd yn gwahodd y Cyngor i gymeradwyo adolygiad o Gynllun y Cyngor 2024/25. Nodwyd bod blwyddyn wedi pasio ers mabwysiadu Cynllun Cyngor Gwynedd 2023-2028 gan nodi mai adolygiad ysgafn sydd yma ond bod newidiadau pwysig wedi bod i'r Cynllun.

Tynnwyd sylw at rai materion megis Maes Blaenoriaeth: Gwynedd Yfory gan nodi bod y prosiect Cinio Ysgol am ddim bellach wedi ei gyflwyno i holl Ysgolion Cynradd Gwynedd o

flaen amserlen y Llywodraeth. Ychwanegwyd bod y Strategaeth Addysg bellach yn dyddio felly bydd Strategaeth newydd yn cael ei llunio er mwyn sicrhau bod yr Addysg orau yn cael ei gynig i blant y Sir. Nodwyd bod Strategaeth gyfredol a chadarn yn ofynnol er mwyn ceisio denu arian grant i fuddsoddi mewn adeiladau Ysgolion. Bydd y ddarpariaeth gynhwysiad hefyd yn cael ei hadolygu i edrych ar y cynnydd mewn anghenion ymddygiadol emosïynol ymysg plant, sgil effaith y pandemig.

Nodwyd o dan y Maes Blaenoriaeth: Gwynedd Gymraeg bydd adolygiad o'r Polisi Iaith Addysg yn cael ei gynnal ynghyd â chynnal gwerthusiad o'r gyfundrefn drochi. Mynegwyd bod hyn yn cadarnhau awydd yr Awdurdod i roi sylw i'r ddau faes a byddant yn rhan o Gynllun y Cyngor am y flwyddyn i ddod. Rhannwyd y newyddion bod Meirion Prys Jones, un o gynllunwyr ieithyddol mwyaf profiadol Cymru, yn cael ei gomisiynu i arwain ar y gwaith o ail edrych ar Bolisi Iaith Addysg Gwynedd. Anogwyd pawb i gymryd rhan yn y sgwrs bwysig yma pan fydd y cyfnod ymgysylltu yn cychwyn. Ychwanegwyd bod mân newidiadau eraill wedi cael eu cynnwys yn yr adroddiad a mynegwyd balchder dros allu cynnig i'r Cyngor fabwysiadu'r newidiadau hyn.

Rhoddwyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau. Codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

Gofynnwyd am sicrwydd nad yw Ysgol Tywyn am ddisgyn oddi ar y rhestr aros am welliannau gan nodi bod yr adroddiad yn cyfeirio at foderneiddio adeiladau ac amgylchedd ddysgu yn benodol yn ardaloedd Bangor a Criccieth. Nodwyd bod Ysgol Tywyn yn un o Ysgolion hynaf y Sir ac angen gwaith atgyweirio. Mynegwyd pryder bod Tywyn yn cael ei esgeuluso yn ddaearyddol.

- Mewn ymateb nododd yr Arweinydd nad yw ardal Dysyni yn cael ei esgeuluso a bod cynrychiolwyr y ward yn gwneud gwaith da o dynnu sylw'r Cyngor at faterion yr ardal. Adroddwyd bod yr Adran Addysg yn falch o glywed am y sylwadau.
- Ychwanegodd y Prif Weithredwr mai cyfeirio at adeiladu Ysgolion mae'r adroddiad ac nid cynnal Ysgolion, ond gobeithiai y bydd gwedd newydd i'r rhaglen pe bai'r sefyllfa gyllidol yn caniatáu.

Mynegwyd safbwynt bod y Cynllun yma a'r Ddeddf Llesiant wedi cael eu seilio ar y 'sustainable development goals' gan y Cenhedloedd Unedig ac mai dyma yw testun a gwreiddyn yr holl wrthdaro sydd yn bodoli yn Ewrop ac yng Nghymru rhwng yr amaethwyr a'r Awdurdodau. Nodwyd hefyd bod gwrthdaro rhwng ceisio gwireddu sero net a thlodi oherwydd y costau sydd ynghlwm a sero net. Mynega'r aelod na allai bleidleisio o blaid y Cynllun oherwydd hyn.

Nodwyd bod yr adroddiad yn cyfeirio at Wynedd Werdd sydd yn cynnwys trafndiaeth gyhoeddus. Adroddwyd bod pobl y Sir eisiau trafndiaeth gyfleus, ddibynadwy, hwylus a rhesymol ei gost sydd yn ategu pam bod cael gwasanaeth bws gyda'r nos yn hollbwysig i ardaloedd cefn gwlad. Gofynnwyd i'r Cyngor ail edrych ar y sefyllfa bysiau yn ardal Llŷn ar frys yn enwedig yn sgil problemau iechyd meddwl o ganlyniad i unigedd.

Cyfeiriwyd at ran o'r adroddiad sy'n cyfeirio at wella llwybrau cerdded a beicio presennol y Sir a mynegwyd balchder am hyn gan fod yr aelod wedi bod yn gofyn am lwybr beicio o Lanbedrog i Bwllheli ers blynnyddoedd. Credwyd ei bod bellach yn amser gweithredu.

- Mewn ymateb i'r sylw nododd yr Arweinydd bod trafodaethau mewnol wedi eu cynnal yn ddiweddar am yr anhawster i dderbyn arian digonol i gefn gwlad gan Lywodraeth Cymru. Adroddwyd bod y mater wedi ei godi yn y Fforwm Wledig yn ddiweddar iawn a bod y neges yn cael ei basio ymlaen i Lywodraeth Cymru.
- Ychwanegwyd bod yr holl gynllun yn ddibynnol ar dderbyn arian digonol a chredwyd bod Llywodraeth Cymru yn darparu grantiau ar ei delerau ei hun sy'n ei gwneud hi'n anodd i'r Cyngor allu cynllunio yn yr hirdymor. Mynegwyd cydymdeimlad gan roi sicrwydd y byddai'n parhau i bwysu am wella'r sefyllfa.

Nodwyd bod poblogaeth Gwynedd wedi lleihau o 5,400 yn ôl y Cyfrifiad. Gofynnwyd a yw hyn yn cael ei gynnwys yn yr adroddiad.

- Mewn ymateb nododd yr Arweinydd nad yw'n siŵr os yw'r mater yma yn gynnwysedig yn y Cynllun. Cytunwyd ei fod yn fater o bryder gan fod niferoedd llai yn byw yn y Sir yn cael effaith ar gyllid a gwasanaethau o sawl cyfeiriad. Cyfeiriwyd at niferoedd Ysgolion bach gwledig sydd yn drychinebus ac wedi syrthio yn ddifrifol dros y blynyddoedd diwethaf. Adroddodd yr Arweinydd ei fod wedi gofyn am ffigyrau genedigaethau yng Ngwynedd ond ei bod yn anodd cael y gwir ffigwr. Credwyd ei bod yn holl bwysig ceisio cynyddu'r boblogaeth yng Ngwynedd.

Mynegwyd balchder gan aelodau bod adolygu Polisi Iaith Addysg Gwynedd a gwerthusiad o'r gyfundrefn drochi wedi ei gynnwys yn yr adroddiad. Gofynnwyd beth yw'r amserlen ynglŷn â hyn. Gofynnwyd hefyd a fydd ymgynghoriad ffurfiol ynghylch adolygu Polisi Iaith Ysgolion yn cael ei gynnal neu a'i drafod efo rhanddeiliaid amlwg yn unig fydd yn digwydd.

- Nodwyd bod y gwaith o adolygu Polisi Iaith Addysg Gwynedd wedi cychwyn yn barod a bod yr Adran yn gobeithio bod mewn sefyllfa i gwblhau'r gwaith erbyn tymor yr Hydref. Nodwyd bod hyn yn ddibynnol ar faint fydd yn cymryd rhan yn y drafodaeth a faint o fewnbwn fydd yn cael ei roi ond anelir at dymor yr Hydref.
- Credwyd bydd y gwaith ar y gyfundrefn drochi hefyd yn cael ei gwblhau mis Hydref/Tachwedd ac yn cychwyn yn fuan iawn.
- Eglurwyd mai ymgysylltu yw'r bwriad a bod y camau i gynnal y sgwrs a derbyn gwybodaeth yn cael eu cynllunio ar hyn o bryd. Nodwyd mai'r bwriad yw i bawb gael cyfle i ddweud eu dweud mewn amryw ffyrdd. Ychwanegwyd y bydd yr ymgysylltu mor eang a dymunir iddo fod yn ddibynnol ar ba mor barod fydd pobl i gymryd rhan ynddo. Gwahoddir unrhyw un sydd â diddordeb yn y maes i gyfrannu.

Mynegwyd balchder gan aelod am y sylwadau i wella Ysgolion yn enwedig addasiadau i blant sydd efo anableddau corfforol neu weledol. Pryderwyd nad yw rhai o adeiladau'r Sir yn ddigon da i gyfarch anghenion a bod angen ystyried pa adeiladau sydd angen eu gwella a beth ellir ei wneud. Credwyd bod hyn yn broblem hanesyddol sydd angen ei gyfarch drwy holl Ysgolion y Sir a'i bod yn hanfodol peidio gwahaniaethu. Pwysleisiwyd pwysigrwydd bod cyfle i holl blant y Sir aros yn eu Hysgol o'u dewis.

Cyfeiriwyd at y cyflwr awtistiaeth a bod angen i Ysgolion addasu er mwyn cwrdd ag anghenion y plant drwy gynnig mannau tawel ynghyd ag addasiadau perthnasol eraill. Credwyd hefyd bod angen gwella hyfforddiant staff yr Ysgolion er mwyn codi ymwybyddiaeth gan fod niferoedd plant awtistig yn cynyddu. Gofynnwyd am fwy o ystyriaeth i anghenion o'r fath o fewn Ysgolion.

- Cytunodd yr Arweinydd â'r aelod gan nodi nad yw'n dymuno i'r un plentyn o fewn y Sir gael cam. Nodwyd bod y Cynllun dan sylw yn son am adeiladau newydd yn bennaf. Credwyd y byddai'n syniad i aelodau ymweld ag Ysgol newydd Cricieth er mwyn i bawb weld y safon y disgwylir ei weld o fewn Ysgolion y Sir pan fydd yr Ysgol wedi ei chwblhau.
- Diolchodd y Prif Weithredwr am sylwadau'r aelod. Gofynnodd pe bai'r aelod neu unrhyw un arall yn ymwybodol o sefyllfa lle nad yw plentyn yn medru cael mynediad i Ysgol i ddod a'r enghraifft i sylw'r Adran Addysg.
- Cyfeiriodd at grantiau Anghenion Dysgu Ychwanegol sydd wedi cyrraedd y Cyngor yn y ddwy flynedd ddiwethaf. Nodwyd bod yr arian, sydd ar hyn o bryd yn gyfanswm o filiwn, yn cael ei dargedu ar gyfer addasu Ysgolion i gwrdd ag anghenion plant sydd yn yr Ysgolion hynny ar hyn o bryd.
- Nododd y Prif Weithredwr bod gan y Cyngor dîm o athrawon arbenigol awtistiaeth sy'n mynd allan i hyfforddi staff Ysgolion. Nodwyd bod rhaglen eang o hyfforddiant i staff Ysgolion ar gael. Yn ychwanegol cyfeiriwyd bod ymchwiliad Craffu yn cael ei gynnal i'r maes awtistiaeth ar hyn o bryd a gobeithir y bydd casgliadau cadarnhaol iawn yn dod o'r ymchwiliad.

PENDERFYNWYD mabwysiadu Cynllun Cyngor Gwynedd 2023-28 – Adolygiad 2023-24.

9. CYLLIDEB 2024/25

Nododd y Cadeirydd, yn ôl Cyfansoddiad y Cyngor, rhaid i'r Pennaeth Cyllid dderbyn unrhyw welliant i'r eitem yma yn ysgrifenedig ymlaen llaw, a rhaid i'r gwelliant hwnnw arwain at gyllideb hafal os yw am gael ei drafod. Roedd holl aelodau'r Cyngor wedi cael eu hatgoffa o hyn wythnos ddiwethaf, ac ni dderbyniodd y Pennaeth Cyllid unrhyw rybudd o welliant erbyn yr amser cau dynodedig. O ganlyniad, ni fydd modd ystyried unrhyw rybudd o welliant i'r gyllideb.

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cyllid, y Cynghorydd Ioan Thomas:-

- Adroddiad a chyflwyniad yn argymhell cyllideb i'r Cyngor ei chymeradwyo ar gyfer 2024/25;
- Penderfyniad drafft y Dreth Cyngor yn seiliedig ar argymhelliad y Cabinet i'r Cyngor (ar sail cynnydd o 9.54%) ynghyd â thablau yn dangos lefel y Dreth Cyngor a'r cynnydd fesul cymuned.

Diolchodd i staff yr Adran Gyllid am eu gwaith yn paratoi'r gyllideb. Ychwanegodd nad yw'n rhoi unrhyw bleser o gwbl iddo i gynrig codi Treth Cyngor mewn cyfnod ble mae gymaint o drigolion y Sir yn brwydro yn erbyn costau byw sydd wedi cynyddu yn sylweddol.

Pwysleisiodd os bydd gan unrhyw un broblem i dalu Treth Cyngor neu angen cymorth ar gostau byw ei bod yn bwysig iddynt gysylltu gyda'r Cyngor. Nodwyd bod angen i Gynghorwyr drosglwyddo'r wybodaeth yma i'w hetholwyr. Rhannwyd y manylion cyswllt perthnasol oedd yn cynnwys rhif ffôn Galw Gwynedd â'r cyfeiriad e-bost ynghyd â chyfeiriad e-bost y gwasanaeth Treth Cyngor.

Atgoffodd y Pennaeth Cyllid yr aelodau o rai o'r prif risgiau yn Atodiad 10 o'r adroddiad, a chadarnhaodd, wedi ystyried yr holl risgiau a'r camau lliniaru, ei fod o'r farn bod Cyllideb y Cyngor am 2024/25 yn gadarn, yn ddigonol, ac yn gyraeddadwy.

Rhoddyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau. Codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Mynegwyd bod gwariant Cyngor Gwynedd yn cael ei arwain gan anghenion pobl Gwynedd a bod yr aelodau yma er mwyn ateb y gofynion a'r anghenion hynny. Nodwyd bod y sefyllfa ariannol bresennol eisoes yn ddifrifol. Gofynnwyd faint o'r gorwariant sy'n deillio o ddiffyg cyllido bwriadol a'r diffyg i gydnabod angen sylfaenol gan Llywodraeth Prydain.
- Mewn ymateb nodwyd mai'r broblem yw tan-gyllido sylweddol gan y Llywodraeth Lafur yng Nghaerdydd. Cydnabuwyd bod y sefyllfa yn un broblemus oherwydd mai drwy Gaerdydd yn unig, ynghyd â thaliadau Treth Cyngor, y mae Cynghorau yn cael eu harian. Pwysleisiwyd bod y Cyngor mewn sefyllfa o gael ei danariannu.
- Nododd un aelod y byddai yn pleidleisio o blaid y gyllideb ond yn gwneud hynny yn anfoddog. Mynegodd ein bod wedi cael ein gwthio a'n gorfodi i'r sefyllfa yma dros gyfnod o 10 mlynedd dan bolisi llymder Llywodraeth San Steffan. Nodwyd bod San Steffan yn torri taliadau yswiriant gwladol ond yn tan-gyllido gwasanaethau cyhoeddus gan orfodi Cynghorau i gynyddu'r Dreth Cyngor.
- Credwyd ei bod yn bwysig mynegi anfodlonrwydd efo'r sefyllfa mae'r Cyngor wedi cael ei orfodi i fod ynddi. Ategwyd mai llesiant plant y dyfodol fydd yn dioddef yn y pen draw.

- Cyfeiriwyd at achosion unigol torcalonnus roedd aelodau wedi dod ar eu traws e.e. teulu digartref yn byw mewn gwesty heb gyfleusterau coginio ac yr ansicrwydd sy'n deillio o hynny a'r effaith mae'n ei gael ar y plentyn. Nodwyd nad yw'r achos hwn yn eithriad a bod dros 300 yng Ngwynedd yn byw mewn llety argyfwng sy'n cynnwys 55 o blant. Cyfeiriwyd at y niferoedd sy'n ddigartref, yn byw mewn tlodi, yn wynebu cynnydd yn eu biliau ac yn ddibynnol ar barseli banciau bwyd. Credwyd na allai neb fod wedi dychmygu sefyllfa o'r fath 10 mlynedd yn ôl.
- Adroddwyd bod y Ceidwadwyr wedi creu chwyddiant uchel iawn sy'n arwain at nwyddau a gwasanaethau drud. Credwyd bod 15 mlynedd o lymder a chaledi wedi cael ei orfodi arnom. Arweiniai hynny at lai o bres i Gynghorau ar adeg pan mae mwy o alw ar wasanaethau cyhoeddus.
- Credwyd bod y dewis o un ai cynyddu'r Dreth Cyngor neu dorri gwasanaethau sy'n mynd i gael effaith ar bobl yn un anodd ac annheg.
- Holwyd am eglurder ynghylch tudalen 98 o'r Rhaglen a'r cyfeiriad at £50,000 o arian i wella maes parcio Dinas Dinlle. Eglurodd y Pennaeth Cyllid bod rhan yma'r adroddiad yn cyfeirio at fidiau ac wedi dod o arian cyfalaf oedd wedi cael ei glustnodi er mwyn gwella ac uwchraddio'r maes parcio.
- Gwnaethpwyd sylw gan aelod mai dyma'r penderfyniad cyllideb anoddaf y gofynnwyd iddo ei wneud fel Cynghorydd o 29 mlynedd ble rhaid dewis rhwng torri gwasanaethau i'r rhai mwyaf bregus yn y Sir neu gynyddu'r Dreth Cyngor bron i 10%. Ychwanegodd bod risg o greu haen newydd o dlodi yng Ngwynedd. Teimlai ei fod yn cael ei orfodi i bleidleisio dros y gyllideb gyda gwn yn erbyn ei ben am nad yw'n barod i dorri gwasanaethau i bobl fregus. Ategodd nad yw hyn yn feirniadaeth ar waith y Cyngor.
- Beirniadwyd Lywodraeth San Steffan a'r sawl sydd mewn pŵer yno.
- Tynnwyd sylw at gyfoeth personol y Prif Weinidog gan honni ei fod o gwmpas £700 miliwn.
- Cwestiynwyd os yw'r Cyngor wedi bod yn rhy dda am wneud arbedion effeithlonrwydd a thoriadau ac os mai dyma sydd wedi arwain at dderbyn y ganran waethaf o'r setliad drwy Gymru. Credai'r aelod mai'r ateb fwy realistig yw oherwydd ein bod yn Sir wledig.
- Credwyd bod dyletswydd ar y Cyngor i geisio cadw'r bobl ifanc yn ein cymunedau ac yn y Sir a chwestiynwyd os dylid gwneud mwy o ymdrech i gyflawni hyn.
- Diolchwyd i'r Aelod Cabinet Cyllid a'r Pennaeth Cyllid am eu cyflwyniadau.

Cymerwyd y cyfle gan aelod i anfon neges bwysig i drigolion y Sir ac i ategu'r hyn a ddywedwyd gan yr Aelod Cabinet Cyllid. Gobeithiwyd bod pawb yn ymwybodol o'u hawliau ac yn hawlio'r hyn sy'n ddyledus iddynt. Ategwyd bod hawliau budd-dal neu gredyd Treth Cyngor yn gwneud pobl yn gymwys i gefnogaeth ariannol bellach. Anogwyd y sawl sy'n ei chael hi'n anodd ymdopi'n ariannol i gysylltu efo'r Cyngor drwy'r rhif Galw Gwynedd neu ymweld â gwefan y Cyngor. Cyfeiriwyd at Hybiau cymunedol a digwyddiadau Costau Byw sydd yn cael eu cynnal ar draws y Sir. Ategwyd y gallai'r cyhoedd hefyd gysylltu efo mudiadau megis Cyngor ar Bopeth neu gysylltu â'u Cynghorydd lleol am gyngor. Nododd yr aelod ei bod hi'n ymwybodol o bobl sy'n ei chael hi'n anodd ar draws y Sir, sy'n cynnwys pobl yn gweithio dwy swydd, ond bod cyngor ar gael.

Cwestiynwyd pam mai Gwynedd dderbyniodd y setliad gwaethaf drwy Gymru ac os oedd yna gyfle i ofyn am fwy o arian. Pryderwyd am y sawl sy'n gweithio ac ar yr isafswm cyflog ond yn parhau i ddisgyn i dlodi yn sgil yr holl gostau. Mynegwyd balchder bod yna rif ffôn i bobl dderbyn cyngor pellach; gofynnwyd a yw'r rhif yma yn agored o 9:00 tan 17:00 bob diwrnod o'r wythnos. Gofynnwyd hefyd os bydd arian ar gael i'r Cyngor o ganlyniad i leihad yn nhaliadau yswiriant gwladol.

Mewn ymateb i'r uchod nododd yr Arweinydd:

- Bod yr arian yn cael ei ddsbarthu i Awdurdodau Lleol ar sail fformiwla sydd yn seiliedig ar 160 o ffactorau. Nodwyd bod rhannau o'r fformiwla yma yn cael ei adolygu yn flynyddol.
- Bod Gwynedd wedi derbyn y setliad isaf drwy Gymru yn bennaf oherwydd y gostyngiad ym mhoblogaeth y Sir.
- Efallai y gellir newydd y fformiwla a darganfod ffyrdd eraill o ddsbarthu'r arian ond gallai hyn arwain at newidiadau sylweddol eraill nad ydym yn ymwybodol ohonynt.
- Byddai yn cymryd oddeutu 10 mlynedd i newid y drefn yn llwyr gan y byddai angen dylunio trefn newydd a mynd drwy broses statudol.
- Mai 1.8% oedd y setliad gwreiddiol ond anfonwyd neges i'r Gymdeithas Llywodraeth Leol yn gofyn am isafswm o 2.0%. Derbyniwyd rhywfaint o fudd o'r ymdrech hon.
- Credwyd bod rhai Cynghorau yn Llundain mewn gwaeth sefyllfa.
- Ategwyd bod angen gwarchod gwasanaethau i'r bregus hyd yr eithaf a bod hyn yn gyfrifoldeb ar bawb.

Ychwanegodd y Pennaeth Cyllid:

- Bod y rhif ffôn Galw Gwynedd fydd yn rhoi gwybodaeth am y cyngor sydd ar gael yn agored o 9:00 tan 17:00 yn ystod dyddiau'r wythnos yn ogystal a'r llinell ffôn Treth Cyngor.
- Mai cyfraniad yswiriant gwladol y gweithiwr sy'n cael ei ostwng ac nid cyfraniad y cyflogwr felly ni fydd budd ariannol o gwbl i'r Cyngor.

Gofynnwyd am bleidlais gofrestrdig.

Yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn, cofnodwyd y bleidlais ganlynol ar y cynnig:-

O blaid (46) Y Cynghorwyr:- Craig ab Iago, Menna Baines, Beca Brown, Stephen Churchman, Dafydd Owen Davies, Elwyn Edwards, Elfed Wyn ap Elwyn, Alan Jones Evans, Delyth Lloyd Griffiths, Jina Gwyrfa, Annwen Hughes, R. Medwyn Hughes, Iwan Huws, Elin Hywel, Nia Wyn Jeffreys, Berwyn Parry Jones, Dawn Lynne Jones, Dewi Jones, Elin Walker Jones, Gwilym Jones, Gareth Tudor Jones, Huw Wyn Jones, Linda Ann Jones, June Jones, Cai Larsen, Dafydd Meurig, Dilwyn Morgan, Linda Morgan, Edgar Wyn Owen, Llio Elenid Owen, John Pughe, Rheinallt Puw, Arwyn Herald Roberts, Beca Roberts, Elfed P Roberts, Meryl Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Llwyd Rowlands, Paul Rowlinson, Dyfrig Siencyn, Ioan Thomas, Menna Trenholme, Einir Wyn Williams, Elfed Williams, Sasha Williams a Sian Williams.

Yn erbyn (13) – Y Cynghorwyr:- Dylan Fernley, John Brynmor Hughes, Louise Hughes, Anne Lloyd Jones, Elwyn Jones, Eryl Jones-Williams, John Pughe Roberts, Angela Russell, Peter Thomas, Rob Triggs, Hefin Underwood, Gareth Williams a Gruffydd Williams.

Atal (3) – Y Cynghorwyr:- Glyn Daniels, Dewi Owen a Nigel Pickavance.

Nododd y Cadeirydd fod y cynnig wedi cario.

PENDERFYNWYD

1. Cymeradwyo'r argymhellion a gyflwynwyd gan y Cabinet, sef:-

- (a) Sefydlu cyllideb o £331,814,710 ar gyfer 2024/25 i'w ariannu drwy Grant Llywodraeth o £233,316,780 a £98,497,930 o incwm o'r Dreth Cyngor (sy'n gynydd o 9.54%).
- (b) Sefydlu rhaglen gyfalaf o £85,224,800 yn 2024/25 i'w ariannu o'r ffynonellau a nodir yn Atodiad 4 i'r adroddiad.

2. Nodi fod yr Aelod Cabinet dros Gyllid, drwy daflen benderfyniad dyddiedig 23 Chwefror 2024, wedi cymeradwyo cyfrifiad y symiau a ganlyn ar gyfer y flwyddyn 2024/25 yn unol â'r rheoliadau a luniwyd dan Adran 33 (5) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 ("Y Ddeddf"):-

(a) 56,109.27 yw'r swm a gyfrifwyd fel ei Sylfaen Dreth Cyngor am y flwyddyn yn unol â'r Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sylfaen y Dreth Cyngor) (Cymru) 1995 fel y'i diwygiwyd.

(b) Rhan o ardal y Cyngor – Sylfaen Drethiannol Cymuned –

Aberdaron	607.86	Llanddeiniolen	1,879.99
Aberdyfi	1,199.84	Llandderfel	513.67
Abergwyngregyn	127.25	Llanegryn	170.33
Abermaw (Barmouth)	1,279.39	Llanelltyd	316.11
Arthog	686.30	Llanengan	2,611.78
Y Bala	805.81	Llanfair	365.02
Bangor	4,216.67	Llanfihangel y Pennant	251.26
Beddgelert	342.39	Llanfrothen	237.05
Betws Garmon	146.14	Llangelynnin	469.59
Bethesda	1,729.69	Llangywer	154.76
Bontnewydd	470.78	Llanllechid	362.98
Botwnnog	470.80	Llanllyfni	1,485.90
Brithdir	a		
Llanfachreth	470.72	Llannor	931.18
Bryncrug	348.73	Llanrug	1,148.76
Buan	239.47	Llanuwchllyn	335.02
Caernarfon	3,689.58	Llanwnda	848.52
Clynnog Fawr	489.48	Llanycil	211.80
Corris	323.38	Llanystumdwy	929.25
Criccieth	1,004.64	Maentwrog	328.15
Dolbenmaen	656.05	Mawddwy	377.08
Dolgellau	1,284.66	Nefyn	1,656.10
Dyffryn Ardudwy	861.12	Pennal	238.42
Y Felinheli	1,192.74	Penrhyndeudraeth	822.80
Ffestiniog	1,816.64	Pentir	1,300.06
Y Ganllwyd	90.89	Pistyll	306.53
Harlech	852.33	Porthmadog	2,268.75
Llanaelhaearn	482.64	Pwllheli	1,834.49
Llanbedr	373.86	Talsarnau	364.36
Llanbedrog	855.68	Trawsfynydd	517.21
Llanberis	797.48	Tudweiliog	512.69
Llandwrog	1,066.90	Tywyn	1,779.66
Llandygai	1,022.19	Waunfawr	577.90

sef y symiau a gyfrifwyd fel symiau Sylfaen y Dreth Cyngor ar gyfer y flwyddyn ar gyfer tai annedd yn y rhannau hynny o'i ardal lle bo un eitem arbennig neu fwy'n berthnasol.

3. Bod y symiau a ganlyn yn cael eu cyfrifo yn awr gan y Cyngor ar gyfer y flwyddyn 2024/25 yn unol ag Adrannau 32 i 36 o'r Ddeddf:-

- (a) £570,459,760 Sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn eu hamcangyfrif ar gyfer yr eitemau a nodwyd yn Adran 32(2)(a) i (e) o'r Ddeddf (gwariant gros).
- (b) £236,024,890 Sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn eu hamcangyfrif ar gyfer yr eitemau a nodwyd yn Adran 32(3)(a) i (c) o'r Ddeddf (incwm).
- (c) £334,434,870 Sef y swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng cyfanswm 3(a) uchod a chyfanswm 3(b) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor, yn unol ag Adran 32(4) o'r Ddeddf, fel ei ofynion cyllideb ar gyfer y flwyddyn (cyllideb net).
- (ch) £232,821,120 Sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn amcangyfrif y byddant yn daladwy yn ystod y flwyddyn i'w gronfa ar gyfer cyfan o'r Dreth Annomestig Genedlaethol a Grant Cynnal Refeniw, llai amcangyfrif o'r gost i'r Cyngor o ryddhad dewisol o'r dreth annomestig a ganiateir.
- (d) £1,811.00 Sef y swm yn 3(c) uchod llai'r swm yn 3(ch) uchod, y cyfan wedi ei rannu gan y swm a nodir yn 2(a) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor yn unol ag Adran 33(1) o'r Ddeddf, sef swm sylfaenol ei Dreth Cyngor am y flwyddyn (treth Cyngor Gwynedd a threth cyfartalog cynghorau cymuned).
- (dd) £3,115,816.72 Sef cyfanswm yr holl eitemau arbennig y cyfeirir atynt yn Adran 34(1) o'r Ddeddf (praeseptau'r cynghorau cymuned).
- (e) £1,755.47 Sef y swm yn 3(d) uchod llai'r canlyniad a geir wrth rannu'r swm yn 3(dd) uchod â'r swm yn 2(a) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor, yn unol ag Adran 34(2) fel swm sylfaenol ei Dreth Cyngor am y flwyddyn ar gyfer tai annedd yn y rhannau hynny o'i ardal lle nad oes unrhyw eitem arbennig yn berthnasol (Band D ar gyfer treth Cyngor Gwynedd yn unig).

(f) Ar gyfer rhannau o ardal y Cyngor –

Aberdaron	1,782.61	Llanddeiniolen	1,771.96
Aberdyfi	1,792.32	Llandderfel	1,780.78
Abergwyngregyn	1,786.90	Llanegryn	1,797.45
Abermaw (Barmouth)	1,807.17	Llanelltyd	1,787.10
Arthog	1,775.87	Llanengan	1,778.44
Y Bala	1,788.98	Llanfair	1,804.78
Bangor	1,889.13	Llanfihangel	y
		Pennant	1,803.23

Beddgelert	1,791.98	Llanfrothen	1,803.14
Betws Garmon	1,776.00	Llangelynnin	1,783.50
Bethesda	1,815.91	Llangywer	1,786.00
Bontnewydd	1,794.77	Llanllechid	1,801.53
Botwnnog	1,769.28	Llanllyfni	1,789.12
Brithdir	a		
Llanfachreth	1,780.96	Llannor	1,777.49
Bryncrug	1,793.75	Llanrug	1,829.46
Buan	1,774.26	Llanuwchllyn	1,803.23
Caernarfon	1,863.35	Llanwnda	1,792.59
Clynnog Fawr	1,816.76	Llanycil	1,776.72
Corris	1,792.58	Llanystumdwy	1,776.99
Criccieth	1,805.24	Maentwrog	1,775.41
Dolbenmaen	1,782.91	Mawddwy	1,789.15
Dolgellau	1,815.41	Nefyn	1,809.81
Dyffryn Ardudwy	1,813.53	Pennal	1,830.97
Y Felinheli	1,797.89	Penrhyndeudraeth	1,794.77
Ffestiniog	1,882.08	Pentir	1,797.78
Y Ganllwyd	1,791.23	Pistyll	1,794.62
Harlech	1,837.60	Porthmadog	1,784.98
Llanaelhaearn	1,807.27	Pwllheli	1,812.71
Llanbedr	1,811.64	Talsarnau	1,815.85
Llanbedrog	1,784.69	Trawsfynydd	1,794.14
Llanberis	1,805.13	Tudweiliog	1,774.97
Llandwrog	1,829.14	Tywyn	1,812.73
Llandygai	1,793.04	Waunfawr	1,776.23

sef y symiau a geir trwy ychwanegu symiau'r eitem neu eitemau arbennig sy'n berthnasol i dai annedd yn y rhannau hynny o ardal y Cyngor y cyfeiriwyd atynt uchod, at y swm a geir yn 3(e) uchod wedi'u rhannu ym mhob achos gan y swm yn 2(b) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor yn unol ag Adran 34(3) o'r Ddeddf, fel symiau sylfaenol ei Dreth Cyngor am y flwyddyn ar gyfer tai annedd yn y rhannau hynny o'i ardal lle bo un eitem arbennig neu fwy'n berthnasol.

(ff) Ar gyfer rhannau o ardal y Cyngor, y ffigyrau a nodir yn Atodiad 1, sef y symiau a geir trwy luosi'r symiau yn 3(f) uchod â'r rhif sydd yn ôl y cyfrannau a nodir yn Adran 5 (1) o'r Ddeddf, yn berthnasol i dai annedd a restrir mewn band prisio arbennig wedi'i rannu â'r rhif sydd yn ôl y cyfrannau hynny'n berthnasol i dai a restrir ym mand prisio D, a gyfrifir gan y Cyngor, yn unol ag Adran 36(1) o'r Ddeddf, yn symiau sydd i'w hystyried ar gyfer y flwyddyn ar gyfer y categorïau o dai annedd a restrir yn y gwahanol fandiau prisio.

4. Nodi ar gyfer y flwyddyn 2024/25 fod Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru wedi nodi'r symiau a ganlyn mewn praesept a roddwyd i'r Cyngor, yn unol ag Adran 40 o'r Ddeddf ar gyfer pob un o'r categorïau o dai annedd a ddangosir isod:

Band A	Band B	Band C	Band D	Band E	Band F	Band G	Band H	Band I
233.10	271.95	310.80	349.65	427.35	505.05	582.75	699.30	815.85

5. Wedi pennu'r cyfanswm ym mhob achos o'r symiau 3(ff) a 4 uchod, bod y Cyngor, yn unol ag Adran 30(2) o'r Ddeddf trwy hyn, yn pennu'r symiau a nodir yn Atodiad 2

gyfer y Dreth Cyngor yn y flwyddyn 2024/25 ar gyfer pob categori o dai annedd a ddangosir yn yr Atodiad.

10. ADOLYGU TREFNIADAU CRAFFU

Cyflwynodd y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth yr adroddiad oedd yn gofyn i'r Cyngor fabwysiadu Opsiwn 1 yn dilyn adolygu trefniadau Craffu. Adroddodd ei fod yn cyflwyno'r adroddiad ar ran y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio oedd wedi cymeradwyo'r opsiwn yma yn ei gyfarfod ym mis Ionawr, yn ddarostyngedig bod gwaith yn cael ei wneud i wella effeithlonrwydd a gweithrediadau'r Pwyllgorau Craffu.

Diolchwyd i'r aelodau am eu presenoldeb a'u cyfraniad yn y gweithdai gafodd eu cynnal flwyddyn dwyth a cyfeiriwyd at yr adroddiad oedd yn crynhoi negeseuon a ddeilliodd o'r gweithdai cyn i'r Fforwm Craffu gyfarfod. Gwahoddwyd y Cynghorydd Paul Rowlinson, ar ran y Fforwm Craffu, i ymhelaethu ar ystyriaethau'r Fforwm Craffu.

Adroddodd y Cynghorydd Paul Rowlinson nad oedd consensws clir yn y gweithdai na'r Fforwm Craffu gyda gwahanol aelodau yn ffafrio gwahanol opsiynau. Nododd hefyd bod mewnbwn Archwilio Cymru wedi bod yn bositif ar y cyfan; cyfeiriwyd at enghreifftiau ble roedd mewnbwn Craffu wedi gwella penderfyniadau'r Cabinet.

Mynegwyd nad oedd Archwilio Cymru yn awgrymu newid i'r strwythur presennol nac i lwyth gwaith y Pwyllgorau Craffu. Serch hyn, nodwyd bod rhai aelodai wedi cyfeirio at lwyth gwaith y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi gan nodi ei fod yn ormod. Yn dilyn crynhoi'r sylwadau, gwnaethpwyd cynnig ar ran y Fforwm Craffu i fabwysiadu opsiwn 1.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau. Codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

Cyfeiriwyd at gam gweithredu diwethaf yn yr atodiad ble roedd sôn am adrodd yn ôl. Gofynnwyd a fydd hyn yn golygu bod adroddiad yn cael ei greu sy'n dangos i aelodau sut mae sylwadau Craffu sy'n ymwneud a newidiadau geiriol i adroddiadau wedi cael ystyriaeth a'u derbyn neu'u gwrthod. Dymuna'r aelod weld proses o adrodd ar hyn yn bodoli fel bod aelodau yn cael gwybod os gafodd eu sylwadau eu derbyn neu beidio.

- Mewn ymateb nododd y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth y bydd adroddiad blynyddol yn cael ei ddarparu ar yr argymhellion.

Nododd un aelod ei fod wedi bod yn aelod o'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ers 12 mlynedd ac o'r 13 o eitemau yr oedd wedi ei roi ger bron, credodd na chafodd yr un eitem ddatrasiad. Cwestiynodd os oes wir angen y Pwyllgorau Craffu o gwbl am mai Craffu gwaith aelodau'r Cabinet sy'n digwydd a chredwyd nad oedd pwrpas i hynny gan mai aelodau Plaid Cymru sydd â'r mwyafrif seddau ar y Pwyllgorau Craffu.

- Mewn ymateb nododd y Cynghorydd Paul Rowlinson nad yw aelodau yn gweithredu fel plaid neu grŵp gwleidyddol penodol wrth graffu. Nododd ei fod yn ofyn statudol ar bob Cyngor i gael cyfundrefn Craffu ac mai pwrpas Craffu yw ceisio gwella penderfyniadau'r weithrediaeth. Credodd bod nifer o enghreifftiau ble mae penderfyniad y Pwyllgor Craffu wedi cael effaith gadarnhaol ar benderfyniad y Cabinet. Ychwanegodd ei bod hi'n anghyfreithlon gweithredu ar sail plaid.

Gwnaethpwyd sylw gan aelod a chyn-gadeirydd y Pwyllgor Craffu Gofal o bedair blynedd; dymunodd dalu teyrnged bod Craffu yn gweithio. Adroddodd ei fod wedi gweithio'n agos iawn efo aelod o grŵp gwleidyddol gwahanol fel is-gadeirydd y Pwyllgor Craffu Gofal a bod y berthynas waith hon yn un llwyddiannus. Dymunodd gymryd y cyfle i ddiolch i aelodau'r Pwyllgor Craffu Gofal am eu gwaith gan fynegi awydd i barhau efo'r drefn Craffu bresennol. Credai fod y drefn yn gweithio a chyfeiriodd at berthynas gadarnhaol efo'r Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Aelod Cabinet Plant a Theuluoedd, oedd yn gefnogol o

waith y Pwyllgor Craffu Gofal a'r Pwyllgor yn gefnogol ohonynt. Credodd bod llawer o bethau da yn cael eu gwneud o ganlyniad i'r Pwyllgor Craffu Gofal a'i fod yn enghraifft o gyd-weithio traws bleidiol.

PENDERFYNWYD mabwysiadu Opsiwn 1 – sef cadw at y trefniadau pwyllgorau craffu cyfredol gan gymeradwyo'r camau gweithredu i wella effeithlonrwydd sydd wedi eu cynnwys yn Atodiad 2 i'r adroddiad.

11. PROSES YMGYNGHORI – PLEIDLAIS SENGL DROSGLWYDDADWY AR GYFER ETHOLIADAU CYNGOR GWYNEDD

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol, y Cynghorydd Menna Trenholme yr adroddiad oedd yn darparu cysyniad o'r trefniant i gychwyn proses all arwain at fabwysiadu system pleidlais sengl drosglwyddadwy ar gyfer etholiadau Cyngor Gwynedd. Adroddwyd y bydd angen cymeradwyo'r broses ymgynghori ac amserlen penderfynu ac yna ar ôl yr ymgynghori bydd angen galw cyfarfod o'r Cyngor Llawn ar gyfer y penderfyniad yma yn unig.

Nid oedd unrhyw sylwadau na chwestiynau.

PENDERFYNWYD

- 1. Bod y Cyngor yn cymeradwyo'r amserlen a'r broses arfaethedig ar gyfer cynnal yr ymgynghoriad ar newid i gyfundrefn Pleidlais Sengl Drosglwyddadwy ar gyfer etholiadau i Gyngor Gwynedd o 2027 ymlaen.**
- 2. Bod y Cyngor yn dirprwyo paratoi a chynnal yr ymgynghoriad i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol mewn ymgynghoriad a'r Aelod Cabinet dros Gefnogaeth Corfforaethol a Chyfreithiol a'r Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol (Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth).**
- 3. Bod y ddogfen ymgynghori yn cael ei pharatoi mewn ymgynghoriad gydag arweinyddion grwpiau gwleidyddol y Cyngor.**

12. STRATEGAETH GYFALAF 2024/25 (YN CYNNWYS STRATEGAETHAU BUDDSODDI A BENTHYCA)

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cyllid, y Cynghorydd Ioan Thomas yr adroddiad oedd yn cyfarch y gofyn statudol ar Gynghorau ac yn rhoi cyd-destun hir dymor i benderfyniadau gwariant cyfalaf a buddsoddiadau gan Gynghorau. Nodwyd bod yr adroddiad hefyd yn rhoi trosolwg o sut y rheolir risgiau cysylltiedig â'r goblygiadau i gynaliadwyedd ariannol yn y dyfodol.

Ychwanegodd y Pennaeth Cyllid fod yr adroddiad yn cyfeirio at 3 atodiad ond yn anffodus nid yw'r atodiadau wedi eu cynnwys yn y Rhaglen. Nodwyd fod yr atodiadau hyn yn rhoi manylder pellach ond bod gwybodaeth ddigonol wedi ei gynnwys yn yr adroddiad.

Dangoswyd dabl "Gwrthbartion Buddsoddi sydd wedi'u Cymeradwyo a'r terfynau" i'r aelodau gan adrodd bod y tabl oedd yn cael ei arddangos yn rhoi'r wybodaeth oedd ar goll yn yr atodiadau. Ymddiheurwyd bod yr atodiadau heb eu cynnwys gan ychwanegu eu bod nhw wedi eu cynnwys yn Rhaglen y Pwyllgor Llywodraethau ac Archwilio ac wedi eu hystyried yno yn llawn.

Dyma gynnwys copi o'r tabl.

Tabl 3: Gwrthbartion Buddsoddi sydd wedi'u Cymeradwyo a'r terfynau

Sector	Terfyn amser	Terfyn gwrthbarti	Terfyn sector
Llywodraeth y DU	50 mlynedd	Diderfyn	d/b
Awdurdodau lleol ac endidau llywodraeth eraill	25 mlynedd	£10m	Diderfyn
Buddsoddiadau â sicrwydd *	25 mlynedd	£10m	Diderfyn
Banciau (ansicredig) *	13 mis	£5m	Diderfyn
Cymdeithasau adeiladu (ansicredig) *	13 mis	£5m	£10m
Darparwyr cofrestredig (ansicredig) *	5 mlynedd	£5m	£25m
Cronfeydd marchnad arian *	d/b	£10m	Diderfyn
Cronfeydd cyfun strategol	d/b	£10m	£50m
Ymddiriedolaethau buddsoddi ystâd real	d/b	£10m	£25m
Buddsoddiadau eraill *	5 mlynedd	£5m	£10m

Sicrhaodd y Swyddog Monitro bod yr adroddiad sydd yn y Rhaglen yn gynhwysfawr ynghyd a'r tabl uchod gafodd ei arddangos yn rhoi'r aelodau mewn sefyllfa i fedru pleidleisio a mabwysiadu'r strategaeth.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau. Codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

Diolchwyd am yr adroddiad a mynegwyd diolch i gwmni Arlingclose am eu cyflwyniad i aelodau'r Cyngor nol ym mis Chwefror. Nodwyd bod y maes yn un technegol iawn ond bod Arlingclose wedi ei wneud yn haws i ddeall. Gwerthfawrogwyd bod y cyflwyniad yma wedi bod ar gael i bob Cynghorydd ac nid aelodau'r Pwyllgor Llywodraethau ac Archwilio yn unig fel sy'n arfer digwydd.

Cadarnhawyd bod yr aelodau mewn sefyllfa i wneud penderfyniad am fod yr adroddiad yn un cynhwysfawr.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad a chymeradwyo'r Strategaeth Gyfalaf ar gyfer 2024/25.

13. CYTUNDEB CYFLAWNI – CYNLLUN DATBLYGU LLEOL GWYNEDD

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Amgylchedd, y Cynghorydd Dafydd Meurig yr adroddiad oedd yn gofyn am gymeradwyaeth y Cyngor Llawn i'r Cytundeb Cyflawni a chytundeb i'w gyflwyno i Lywodraeth Cymru ar gyfer sêl bendith. Eglurwyd bod yr adroddiad yn ymwneud a'r broses faith o greu Cynllun Datblygu Lleol a dyma'r cam cyntaf yn y broses honno sef mabwysiadu'r Cytundeb Cyflawni.

Nodwyd bod y Cytundeb Cyflawni i'w weld yn llawn yn y Rhaglen yn ogystal â chyd-destun a chyfeiriadau at y broses o greu'r cytundeb, ynghyd ag amserlen a'r camau.

Manylwyd ar daith y Cytundeb Cyflawni hyd yn hyn oedd yn cynnwys ymgynghoriad cyhoeddus a soniwyd am rai o'r sylwadau a dderbyniwyd. Nodwyd bod sylwadau penodol

wedi eu gwneud ynglŷn â'r profion cadernid a'r posibilrwydd o'u diwygio er mwyn ystyried yr effaith ar yr iaith Gymraeg fel rhan o'r profion. Rhedwyd drwy'r profion cadernid oedd yn ymwneud ag addasrwydd y Cynllun, priodoldeb y Cynllun a gallu'r Cynllun i gyflawni. Cyfeiriwyd at yr ymateb i'r sylw oedd wedi ei gynnwys ar dudalen 169 o'r Rhaglen.

Nodwyd bod y Gweithgor Polisi Cynllunio a'r Cabinet wedi ystyried sylwadau'r ymgynghoriad yn llawn; mynegwyd pryder am nifer isel yr ymatebion. Adroddwyd y bydd y gwaith o greu'r Cynllun Datblygu Lleol yn cychwyn ar ôl iddo dderbyn cymeradwyaeth gan y Llywodraeth, gall hyn gymryd o gwmpas bedair wythnos.

Rhoddyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau.

Gwnaethpwyd sylw gan aelod nad oedd newid wedi digwydd i'r Cynllun o ganlyniad i sylwadau'r ymgynghoriad a chredodd bod hynny yn dueddol o ddigwydd yn aml yn dilyn ymgynghoriadau. Gwerthfawrogwyd eglurhad yr Aelod Cabinet Amgylchedd am pam na gafodd y sylw ei dderbyn ond credwyd bod angen ystyried pa mor ddibynadwy ydi'r asesiad gan y Llywodraeth wrth ymdrin ag ardrowiad ar yr iaith Gymraeg.

PENDERFYNWYD bod y Cyngor yn:-

- 1. Cymeradwyo fersiwn terfynol o Gytundeb Cyflawni – Cynllun Datblygu Lleol Gwynedd (sydd wedi ymgorffori'r diwygiadau yn dilyn y cyfnod ymgynghori cyhoeddus).**
- 2. Cytuno i gyflwyno'r Cytundeb Cyflawni i Lywodraeth Cymru ar gyfer eu cymeradwyaeth.**
- 3. Dirprwyo hawl i'r Pennaeth Adran wneud addasiadau golygyddol er sicrhau cywirdeb yn ôl yr angen.**

14. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PANEL STRATEGOL DIOGELU 2022-23 A CHYFLWYNO ADOLYGIAD O BOLISI DIOGELU CYNGOR GWYNEDD

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol, y Cynghorydd Menna Trenholme adroddiad blynyddol y Panel Strategol Diogelu 2022-23 gan nodi bod yr Adran eisoes wedi cychwyn paratoi adroddiad 2023-24. Nodwyd bod yr adroddiad yn rhoi trosolwg o'r gwaith sydd wedi digwydd gan y Panel Strategol Diogelu.

Cymerwyd y cyfle i godi ymwybyddiaeth am y Polisi Diogelu diwygiedig gafodd ei fabwysiadu yn y bythefnos ddiwethaf. Nodwyd bod y Polisi wedi ei gynnwys yn atodiad 2 o'r adroddiad ac o ganlyniad i'r Polisi diwygiedig bod newid hefyd yn y Cylch Gorchwyl sydd i'w weld yn atodiad 3.

Cyfeiriwyd at un newid mawr yn y Polisi sef y gwahaniaeth rhwng Amddiffyn a Diogelu gan nodi bod y diffiniadau i'w gweld yn y Polisi.

Nid oedd unrhyw sylwadau na chwestiynau.

PENDERFYNWYD

- 1. Derbyn yr adroddiad sy'n adrodd ar waith y Panel Strategol Diogelu ar gyfer y flwyddyn 2022-23.**
- 2. Nodi'r Polisi Diogelu diwygiedig (Atodiad 2 i'r adroddiad) ynghyd â'r Cylch Gorchwyl diwygiedig ar gyfer y Panel Strategol Diogelu (Atodiad 3).**

15. DIWYGIO'R CYFANSODDIAD

Cyflwynodd y Swyddog Monitro'r adroddiad oedd yn cynnig diwygiadau i'r Drefn Datrys Mewnol a Chraffu ynghyd ac adrodd ar addasiadau dirprwyedig i'r Cyfansoddiad. Adroddwyd bod tair elfen i'r adroddiad oedd yn cynnwys sut i ymdrin â chwynion lefel isel

rhwng aelodau o ganlyniad i'r ddyletswydd statudol sydd bellach ar Arweinyddion Grwpiau. Nodwyd bod yr ail agwedd yn deillio o benderfyniad yr adolygiad Craffu i ddiwygio'r Cyfansoddiad oedd yn cwmpasu mân newidiadau ac yn olaf newidiadau i'r cynlluniau dirprwyo.

Nid oedd unrhyw sylwadau na chwestiynau.

PENDERFYNWYD bod y Cyngor yn:-

- 1. Mabwysiadu'r newidiadau i'r Drefn Datrys Mewnol (Atodiad 1 i'r adroddiad).**
- 2. Mabwysiadu'r addasiadau i Adran 7 – Craffu (Atodiad 2)**
- 3. Derbyn yr adroddiad ar yr addasiadau dirprwyedig (Atodiad 3).**

16. AROLYGON CYMUNEDOL O DAN DDEDDF LLYWODRAETH LEOL (DEMOCRATIAETH) CYMRU 2013

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol, y Cyngorydd Menna Trenholme yr adroddiad oedd yn adrodd ar y dyletswydd statudol sydd ar Gyngor Gwynedd, o dan Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 i fonitro'r cymunedau o fewn y Sir, a threfniadau etholiadol y cymunedau hynny.

Adroddwyd bod dau fath o arolwg cymunedol y dylai'r Cyngor ystyried eu cynnal sef Arolwg o ffiniau cymunedol (adran 25 o'r Ddeddf) ac Arolwg o'r trefniadau etholiadol (adran 31 o'r Ddeddf). Pwysleisiwyd nad yw'n fwriad adolygu pob cymuned dim ond y rhai sydd yn amlygu angen am newid oherwydd amgylchiadau penodol.

Adroddwyd ar y pedwar cam hanfodol i'r broses sef Cyhoeddusrwydd cychwynnol, Ymchwiliad ac ymgynghoriad cychwynnol, Cynigion drafft ac Argymhellion terfynol. Gofynnwyd i'r Cyngor gymeradwyo'r broses a amlinellir. Nodwyd y bydd hyn yn caniatáu cynnal y broses ymgynghori.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau. Codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

Gwnaethpwyd sylw am ddyddiad oedd wedi ei gynnwys yn y tabl ar dudalen 297 o'r pecyn oedd yn cyfeirio at Ymgynghoriad 2, gan holi os yw'r dyddiad Ionawr/Chwefror 2024 yn gywir. Cadarnhaodd y Swyddog Monitro mai Ionawr/Chwefror 2025 ydi'r dyddiad cywir a byddai'r tabl yn cael ei gywiro.

Nodwyd bod newidiadau i'r ffiniau eisoes wedi digwydd ble cafwyd lleihad yn nifer y Cynghorwyr yng Ngwynedd o 75 i 69. Gofynnwyd a fydd newidiadau i'r Cynghorau Plwyf. Cadarnhaodd y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau bod y Cyngor Sir yn gweithredu o fewn yr un rôl a mae'r Comisiwn Ffiniau yn ei wneud efo ni fel Cyngor Sir. Golygai hyn mai'r Cyngor sy'n gyfrifol am y Cynghorau Cymuned. Bydd yr arolwg o ffiniau cymunedol yn cael ei wneud er mwyn cyd-fynd â'r Comisiwn Democratiaeth pan fyddan nhw'n dod yn ôl i edrych ar ffiniau Sirol.

PENDERFYNWYD bod y Cyngor yn cymeradwyo cynnal arolygon cymunedol o dan adrannau 25 a 31 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) Cymru 2013 a'r cylch gwaith.

17. ADOLYGIAD O GYDBWYSEDD GWLEIDYDDOL Y CYNGOR

Cyflwynodd y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth, yr adroddiad oedd yn gofyn i'r Cyngor fabwysiadu dyraniad seddau newydd yn dilyn i un aelod newid grŵp gwleidyddol ac yn dilyn canlyniad isetholiad diweddar. Nodai bod hyn yn arwain at newidiadau i ddyraniad seddau ar Bwyllgorau, sef grŵp gwleidyddol Plaid Cymru yn ennill un sedd ar y Pwyllgor

Craffu Cymunedau, Pwyllgor Craffu Gofal, Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth, Pwyllgor Cynllunio a CYSAG. Cyfeiriwyd at y manylion llawn o'r dyraniad seddau newydd sydd i'w gweld yn atodiad A o'r adroddiad.

Ychwanegwyd bod y Cynghorydd Elwyn Jones bellach wedi cael ei enwebu i gynrychioli'r Cyngor ar y Panel Heddlu a Throsedd am dymor y Cyngor. Gofynnwyd i'r Cyngor Llawn gymeradwyo'r dewis yno yn ogystal â mabwysiadu'r dyraniad seddau fel y nodwyd yn yr adroddiad. Cadarnhawyd y bydd un bleidlais yn cael ei gynnal ar y ddau gynnig.

Nid oedd unrhyw sylwadau na chwestiynau.

PENDERFYNWYD

1. Mabwysiadu'r dyraniad seddau fel a nodir isod gan ddirprwyo'r hawl i'r Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth wneud penodiadau i'r pwyllgorau ar sail cydbwysedd gwleidyddol ac yn unol â dymuniadau'r grwpiau gwleidyddol.

A	Plaid Cymru	Annibynnol	Llafur Rhydd	Cyfanswm
Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi	12	6	0	18
Pwyllgor Craffu Cymunedau	12 44	5 6	1	18
Pwyllgor Craffu Gofal	12 44	5 6	1	18
Llywodraethu ac Archwilio	8	4	0	12

B	Plaid Cymru	Annibynnol	Llafur Rhydd	Cyfanswm
Gwasanaethau Democratiaidd	10 9	4 5	1	15
Cynllunio	10 9	4 5	1	15
Trwyddedu Canolog/Cyffredinol	10	5	0	15
Iaith	10	5	0	15
Penodi Prif Swyddogion	10	5	0	15
Apelau Cyflogaeth	5	2	0	7
Nifer y seddau	99	45	4	148

C	Plaid Cymru	Annibynnol	Llafur Rhydd	Cyfanswm
Pensiynau	4	2	1	7
Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol	7	4	0	11
CYSAG	5 4	2 3	0	7

Cyfanswm y	115	53	5	173
------------	-----	----	---	-----

seddau				
--------	--	--	--	--

2. Enwebu'r Cynghorydd Elwyn Jones (Grŵp Annibynnol) i gynrychioli'r Cyngor ar y Panel Heddlu a Throsedd am dymor y Cyngor hwn.

18. CALENDR PWYLLGORAU 2024/25

Cyflwynodd y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth yr adroddiad oedd yn gofyn i'r Cyngor fabwysiadu Calendr Pwyllgorau ar gyfer 2024/25 a hynny yn sgil gwaith manwl oedd wedi digwydd yn y cefndir o ran dewis dyddiadau gan osgoi gwrthdaro a chyfarfodydd eraill.

Diolchwyd i aelodau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth am eu sylwadau a'u gwaith manwl wrth drafod y Calendr a bu cytuno ar welliannau yn sgil y drafodaeth honno. Tynnwyd sylw at gyfarfod arbennig o'r Cyngor Llawn fydd bellach yn cael ei gynnal ym mis Medi.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau gyflwyno sylwadau a gofyn cwestiynau.

Mynegodd aelod awydd y grŵp annibynnol i sefydlu Cabinet Cysgodol a gofynnodd sut byddai mynd o gwmpas hyn. Manylodd ers cael gwared â'r Byrddau bod teimlad ac awydd cryf ymysg y grŵp annibynnol i sefydlu Cabinet Cysgodol er mwyn herio penderfyniadau'r Cabinet gan nad oes aelod annibynnol yn eistedd ar y Cabinet. Mynegodd hefyd bod llawer o aelodau'r grŵp Plaid Cymru yn eistedd ar y Pwyllgorau Craffu.

Cadarnhaodd y Swyddog Monitro nad oedd y mater hwn yn fater i'r Cyngor Llawn ei drafod heddiw. Awgrymodd i'r aelod gynnal trafodaeth efo'r Gwasanaeth Democratiaeth fel man cychwyn.

Cymerwyd y cyfle gan aelod i dalu teyrnged i Gadeirydd y Cyngor gan frolio'r modd oedd y Cadeirydd wedi cadeirio'r cyfarfod heddiw.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r Calendr Pwyllgorau ar gyfer 2024/25.

19. RHYBUDDION O GYNNIG

(A) RHYBUDD O GYNNIG GAN Y CYNGHORYDD GRUFFYDD WILLIAMS

Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Gruffydd Williams o dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

Gan gysidro fod Cyngor Gwynedd eisoes wedi pasio ym Mis Medi rybudd o gynnig yn galw ar Lywodraeth Cymru i ail gysidro mynnu rhoi 10% o dir ffermydd drosodd i goedwigaeth fel rhan o'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy, galwaf ar Gyngor Gwynedd:-

I alw ar Lywodraeth Cymru i ymbwyllo ac ail ystyried (yng ngoleuni effaith cronrus ar y diwydiant amaethyddol), cyn mynnu o dan y Cynllun Ffermio Cynaliadwy (SFS), rhoi 10% o dir ffermydd Cymru yn dir Cynefin / Bioamrywiaeth ynghyd â'r newidiadau i ofynion statudol a pholisïau megis Parthau Perygl Nitradau (NVZ).

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w gynnig, gan nodi:-

- Bydd difrod arwyddocaol yn cael ei wneud i'r diwydiant amaeth os bydd Llywodraeth Cymru yn mabwysiadu'r SFS a'r NVZ.

- Bod costau cysylltiedig i ffermwyr Cymru pe baent yn colli 20% o'u tir rhwng rhoi 10% i fioamrywiaeth a 10% o'r tir i blannu coed; bydd hyn yn arwain at ddiwydiant ffermio anghynladwy a bydd llawer o ffermwyr yn gadael y diwydiant.
- Bod gwariant aruthrol i'r uned amaethyddol er mwyn cydymffurfio â'r rheoliadau newydd sydd yn mynd i wasgu'r ffermydd bach allan o fusnes.
- Bydd y nitrogen fydd yn mynd ar y tir yn arwain at leihad yn y cnydau a golygai hyn y bydd llai o gynnyrch. Ychwanegodd os na fydd digon o fwyd i'r cyhoedd bydd prisiau yn codi.
- Bod angen sefyll i fyny efo'r ffermydd neu bydd dim pobl ar ôl yn byw yng nghefn gwlad.

Gobeithiai'r cynigydd dderbyn cefnogaeth yr holl aelodau i sicrhau ffyniant y diwydiant amaethyddol a ffyniant yng nghefn gwlad.

Mynegwyd cefnogaeth gref i'r cynnig gan nifer o aelodau ar y sail:-

- Bod dyletswydd foisol arnom yng Ngwynedd i gefnogi ffermwyr ein cymunedau, sydd yn cynrychioli diwylliant, hanes ac iaith ein cymunedau. Adroddwyd y slogan Dim ffermwyr, Dim bwyd, Dim dyfodol.
- Bod prisiau cyfredol defaid yn profi prinder a chredwyd y bydd prinder bwyd ac mai nid tyfu coed fydd yr ateb.
- Bod amaeth yn bwysig iawn ym Mhen Llŷn. Gofynnwyd am gefnogaeth yr holl aelodau gan bwysleisio bod angen rhoi stop ar gynlluniau'r Llywodraeth.
- Bod y broblem o blannu 10% o goed yn un enfawr ym Mhen Llŷn o gymharu â Meirionnydd. Credwyd nad oedd digon o dargedu wedi ei wneud gan y Llywodraeth ac yn hytrach eu bod wedi trin pob ardal yr un fath.
- Bod angen diolch i'r ddwy Undeb amaethyddol sydd wedi gweithio'n galed i gefnogi'r amaethwyr. Mynegwyd bod angen i'r Cyngor gefnogi a chryfhau eu cais.
- Nodwyd mai amaeth yw sylfaen cefn gwlad a'i fod yn graidd i'n diwylliant. Nodwyd heb amaeth ni fyddai Ysgolion na phobl ifanc yng nghefn gwlad; credwyd ei bod yn hollbwysig cefnogi'r cynnig.
- Bod yr hyn a gynigiwyd gan y Llywodraeth yn niweidiol a diystyriol o iechyd meddyliol a lles emosiynol y diwydiant, sydd mewn gwirionedd yn ddiwydiant o unigolion. Credwyd ei fod yn fgythyriad i fyd amaeth ac yn peryglu olyniaeth amaethyddol.

Cysidwyd rhoi gwelliant ar y cynnig ond yn dilyn trafodaeth rhwng yr aelod a'r Swyddog Monitro penderfynwyd peidio â chynnig y gwelliant gan ei fod yn effeithio ar eglurder y cynnig gwreiddiol ac nid oedd yn cyd-fynd a'r cynnig.

I gloi mynegodd y cynigydd ei ddiolch am y gefnogaeth. Soniodd am waith ymchwil yr Undebau oedd yn cefnogi'r amaethwyr oedd yn nodi y byddai mabwysiadu'r SFS a'r NVZ yn golygu y byddai 5,500 o swyddi yn cael eu colli. Credai mai dim ond cwmnïau anferthol fyddai yn elwa.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

Gan gysidro fod Cyngor Gwynedd eisoes wedi pasio ym Mis Medi rybudd o gynnig yn galw ar Lywodraeth Cymru i ail gysidro mynnu rhoi 10% o dir ffermydd drosodd i goedwigaeth fel rhan o'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy, galwaf ar Gyngor Gwynedd:-

I alw ar Lywodraeth Cymru i ymbwyllo ac ail ystyried (yng ngoleuni effaith cronrus ar y diwydiant amaethyddol), cyn mynnu o dan y Cynllun Ffermio Cynaliadwy (SFS), rhoi 10% o dir ffermydd Cymru yn dir Cynefin / Bioamrywiaeth ynghyd â'r newidiadau i ofynion statudol a pholisiau megis Parthau Perygl Nitradau (NVZ).

(B) RHYBUDD O GYNNIG GAN Y CYNGHORYDD DEWI JONES

Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cyngorydd Dewi Jones o dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

Mae Cyngor Gwynedd yn datgan cefnogaeth i'r sector amaeth ac amaethwyr Cymru.

Mae'r Cyngor yn credu bod amaethwyr Cymru yn gwneud cyfraniad amhrisiadwy i economi ein gwlad, i'r iaith Gymraeg, ein diwylliant a'n treftadaeth, a bod angen cefnogi'r sector pwysig hwn.

Galwa'r Cyngor ar Lywodraeth Cymru i wrando ar farn a phryderon amaethwyr - a'r undebau amaeth - wrth iddynt ymgynghori ar deddfwriaeth newydd.

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w gynnig, gan nodi:-

- Bod yr hyn sy'n digwydd i'r diwydiant amaeth yn effeithio ar bawb. Nododd ein bod yn ddibynnol ar ffermwyr bob dydd ar gyfer derbyn ein llefrith, bara a chig. Credodd bod derbyn bwyd o safon a bwyd lleol yn holl bwysig.
- Cyfeiriodd at y brotest fwyaf erioed oedd wedi cyrraedd y Senedd wythnos diwethaf gydag dros 3,000 o ffermwyr yn teithio i Gaerdydd. Credai nad yw'r cynllun yn ei ffordd bresennol yn hygyrch nac yn gynaliadwy.
- Bod angen i'r Llywodraeth ail gysidro eu bwriad o ofyn i bob ffermwr roi 10% o'u tir i dyfu coed. Mynegwyd na wnaiff coed hybu diwylliant nac iaith. Credwyd bod angen hyblygrwydd yn y cynnig a bod angen i Lywodraeth Cymru ail lunio'r cynnig. Ychwanegwyd bod angen addasu'r cynlluniau i adlewyrchu'r tirwedd, y tywydd ac amgylchedd y gweithiai'r ffermwyr ynddynt.

Mynegwyd cefnogaeth gref i'r cynnig gan aelodau a nododd:-

- Bod ffermwyr wedi bod yn ffermio ers cenedlaethau sydd yn profi cynaliadwyedd y diwydiant.
- Bod y Cyngor wedi ymateb i'r ymgynghoriad ac yn galw ar y Llywodraeth i gyd-drafod gyda'r diwydiant ac i lunio cynlluniau sy'n briodol ar gyfer Gymru a chefn gwlad. Ychwanegodd yr Arweinydd ei fod wedi bod yn rhan o drafodaeth yn y Fforwm Wledig, Cymdeithas Llywodraeth Leol a'u bod hwythau hefyd wedi ymateb yn yr un modd. Mynegodd yr Arweinydd falchder bod y Cyngor eisoes wedi ymateb yn gadarn.
- Bod gwers yma i Lywodraeth Cymru sydd ddim yn deall ystyr cyd-gynllunio a chyd-gynhyrchu.
- Bod amaethwyr yn barod i gyfrannu at yr agenda i ostwng allyriadau carbon ac yn barod i gyfrannu at fioamrywiaeth ac eisoes yn gwneud hynny i raddau helaeth.
- Bod ffermwyr yn adnabod eu tiroedd yn well na neb a bod yr amaethwyr efo gwybodaeth am yr hyn sy'n digwydd ar eu tirwedd eu hunain.
- Nad oes son yn y Senedd am y posibilrwydd cryf iawn o golli 5,500 o swyddi yn y diwydiant amaeth.
- Atgoffwyd o'r hunllef yn ystod y cyfnod clo pan nad oedd digon o fwyd ar silffoedd yr archfarchnadoedd. Nodwyd bod NFU Cymru yn ddiweddar wedi nodi bod angen cynhyrchu 25% yn fwy o fwyd erbyn 2050.
- Bod y diwydiant amaethu wedi defnyddio ychydig bach mwy o dir yn unig i gynhyrchu bwyd nac oedden nhw'n ei ddefnyddio yn 1960. Credwyd bod hyn yn dangos bod ffermwyr wedi gwneud y gorau ac wedi datblygu beth sydd ganddyn nhw.

- Bod yr hyn ddigwyddodd yn y Senedd yn dda o gymharu â'r hyn ddigwyddodd yn Ffrainc ble roedd pawb yn dawel a pharchus yn y Senedd.
- Mai teuluoedd a ffermydd bychain fydd yn ddioddef fwyaf.

I gloi cymerodd y cynigydd y cyfle i ddiolch i'r amaethwyr am y gwaith maent eisoes yn ei wneud er mwyn cefnogi'r amgylchedd. Pwysleisiodd bod rôl amaethwyr yn holl bwysig wrth i ni barhau i fynd i'r afael â'r argyfwng newid hinsawdd. Credwyd ei bod yn hollbwysig i'r Llywodraeth weithio efo amaethwyr wrth lunio unrhyw gynlluniau newydd a galwyd ar Lywodraeth Cymru i bwylo a gwrando ar amaethwyr.

Beirniadwyd Llywodraeth Cymru dan arweiniad y Blaid Lafur sy'n creu'r cynlluniau hyn ac nid y Senedd ac nid datganoli.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

Mae Cyngor Gwynedd yn datgan cefnogaeth i'r sector amaeth ac amaethwyr Cymru.

Mae'r Cyngor yn credu bod amaethwyr Cymru yn gwneud cyfraniad amhrisiadwy i economi ein gwlad, i'r iaith Gymraeg, ein diwylliant a'n treftadaeth, a bod angen cefnogi'r sector pwysig hwn.

Galwa'r Cyngor ar Lywodraeth Cymru i wrando ar farn a phryderon amaethwyr - a'r undebau amaeth - wrth iddynt ymgynghori ar deddfwriaeth newydd.

(C) RHYBUDD O GYNNIG GAN Y CYNGHORYDD CRAIG AB IAGO

Mynegodd y cynigydd ei awydd i dynnu'r cynnig isod a gyflwynodd dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad yn ôl:-

Rydym yn galw ar Lywodraeth Llafur Cymru i wneud popeth o fewn eu gallu i fynnu sicrwydd gan eu cymheiriaid ym Mhencadlys y Blaid Lafur yn Llundain eu bod, os yn fuddugol yn yr Etholiad Cyffredinol nesaf, yn rhoi stop yn syth ar bolisiau llymder y Blaid Geidwadol sydd wedi bod mor ddifaol i gymunedau Gwynedd a Chymru dros y 13 mlynedd diwethaf.

Cadarnhaodd y Swyddog Monitro os nad yw'r cynigydd yn gwneud y cynnig yna fod y cynnig yn disgyn a bydd angen ei ail gyflwyno i gyfarfod yn y dyfodol os mai hynny yw dymuniad yr aelod.

Cadarnhaodd yr aelod na fyddai yn gwneud yn cynnig.

14. YMATEBION / DIWEDDARIADAU I RYBUDDION O GYNNIG BLAENOROL

Cyflwynwyd er gwybodaeth –

- (a) Llythyr gan Lywodraeth Cymru mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cyngorydd Gruffydd Williams i gyfarfod 28 Medi, 2023 o'r Cyngor ynglŷn â chefnogi'r fferm deuluol Gymreig a throsi tiroedd amaethyddol yn goedwigoedd.
- (b) Llythyr gan Lywodraeth Cymru mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cyngorydd John Pughe Roberts i gyfarfod 7 Rhagfyr, 2023 o'r Cyngor ynglŷn â mesurau rheoli TB.
- (c) Llythyr gan y Swyddfa Dramor, Y Gymanwlad a Datblygu mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cyngorydd Elin Hywel i gyfarfod 7 Rhagfyr, 2023 o'r Cyngor yn galw am gadoediad parhaol yn Gaza.

- (d) Llythyr gan Lywodraeth Cymru mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cynghorydd Elin Hywel i gyfarfod 7 Rhagfyr, 2023 o'r Cyngor yn galw am gadoediad parhaol yn Gaza.

Dechreuodd y cyfarfod am 1.30yp a daeth i ben am 5.50yp.

CADEIRYDD

Treth Cyngor: Cyngor Gwynedd + Cyngor Cymuned
Council Tax : Cyngor Gwynedd + Community Council

	Band A	Band B	Band C	Band D	Band E	Band F	Band G	Band H	Band I
Aberdaron	1,188.41	1,386.47	1,584.54	1,782.61	2,178.75	2,574.88	2,971.02	3,565.22	4,159.42
Aberdyfi	1,194.88	1,394.03	1,593.17	1,792.32	2,190.61	2,588.91	2,987.20	3,584.64	4,182.08
Abergwyngregyn	1,191.27	1,389.81	1,588.36	1,786.90	2,183.99	2,581.08	2,978.17	3,573.80	4,169.43
Abermaw (Barmouth)	1,204.78	1,405.58	1,606.37	1,807.17	2,208.76	2,610.36	3,011.95	3,614.34	4,216.73
Arthog	1,183.91	1,381.23	1,578.55	1,775.87	2,170.51	2,565.15	2,959.78	3,551.74	4,143.70
Y Bala	1,192.65	1,391.43	1,590.20	1,788.98	2,186.53	2,584.08	2,981.63	3,577.96	4,174.29
Bangor	1,259.42	1,469.32	1,679.23	1,889.13	2,308.94	2,728.74	3,148.55	3,778.26	4,407.97
Beddgelert	1,194.65	1,393.76	1,592.87	1,791.98	2,190.20	2,588.42	2,986.63	3,583.96	4,181.29
Betws Garmon	1,184.00	1,381.33	1,578.67	1,776.00	2,170.67	2,565.33	2,960.00	3,552.00	4,144.00
Bethesda	1,210.61	1,412.37	1,614.14	1,815.91	2,219.45	2,622.98	3,026.52	3,631.82	4,237.12
Bontnewydd	1,196.51	1,395.93	1,595.35	1,794.77	2,193.61	2,592.45	2,991.28	3,589.54	4,187.80
Botwnnog	1,179.52	1,376.11	1,572.69	1,769.28	2,162.45	2,555.63	2,948.80	3,538.56	4,128.32
Brithdir & Llanfachreth	1,187.31	1,385.19	1,583.08	1,780.96	2,176.73	2,572.50	2,968.27	3,561.92	4,155.57
Bryncrug	1,195.83	1,395.14	1,594.44	1,793.75	2,192.36	2,590.97	2,989.58	3,587.50	4,185.42
Buan	1,182.84	1,379.98	1,577.12	1,774.26	2,168.54	2,562.82	2,957.10	3,548.52	4,139.94
Caernarfon	1,242.23	1,449.27	1,656.31	1,863.35	2,277.43	2,691.51	3,105.58	3,726.70	4,347.82
Clynnog Fawr	1,211.17	1,413.04	1,614.90	1,816.76	2,220.48	2,624.21	3,027.93	3,633.52	4,239.11
Corris	1,195.05	1,394.23	1,593.40	1,792.58	2,190.93	2,589.28	2,987.63	3,585.16	4,182.69
Criccieth	1,203.49	1,404.08	1,604.66	1,805.24	2,206.40	2,607.57	3,008.73	3,610.48	4,212.23
Dolbenmaen	1,188.61	1,386.71	1,584.81	1,782.91	2,179.11	2,575.31	2,971.52	3,565.82	4,160.12
Dolgellau	1,210.27	1,411.99	1,613.70	1,815.41	2,218.83	2,622.26	3,025.68	3,630.82	4,235.96
Dyffryn Ardudwy	1,209.02	1,410.52	1,612.03	1,813.53	2,216.54	2,619.54	3,022.55	3,627.06	4,231.57
Y Felinheli	1,198.59	1,398.36	1,598.12	1,797.89	2,197.42	2,596.95	2,996.48	3,595.78	4,195.08
Ffestiniog	1,254.72	1,463.84	1,672.96	1,882.08	2,300.32	2,718.56	3,136.80	3,764.16	4,391.52
Y Ganllwyd	1,194.15	1,393.18	1,592.20	1,791.23	2,189.28	2,587.33	2,985.38	3,582.46	4,179.54
Harlech	1,225.07	1,429.24	1,633.42	1,837.60	2,245.96	2,654.31	3,062.67	3,675.20	4,287.73
Llanaelhaearn	1,204.85	1,405.65	1,606.46	1,807.27	2,208.89	2,610.50	3,012.12	3,614.54	4,216.96
Llanbedr	1,207.76	1,409.05	1,610.35	1,811.64	2,214.23	2,616.81	3,019.40	3,623.28	4,227.16
Llanbedrog	1,189.79	1,388.09	1,586.39	1,784.69	2,181.29	2,577.89	2,974.48	3,569.38	4,164.28
Llanberis	1,203.42	1,403.99	1,604.56	1,805.13	2,206.27	2,607.41	3,008.55	3,610.26	4,211.97
Llandwrog	1,219.43	1,422.66	1,625.90	1,829.14	2,235.62	2,642.09	3,048.57	3,658.28	4,267.99
Llandygai	1,195.36	1,394.59	1,593.81	1,793.04	2,191.49	2,589.95	2,988.40	3,586.08	4,183.76
Llanddeiniolen	1,181.31	1,378.19	1,575.08	1,771.96	2,165.73	2,559.50	2,953.27	3,543.92	4,134.57
Llandderfel	1,187.19	1,385.05	1,582.92	1,780.78	2,176.51	2,572.24	2,967.97	3,561.56	4,155.15
Llanegryn	1,198.30	1,398.02	1,597.73	1,797.45	2,196.88	2,596.32	2,995.75	3,594.90	4,194.05
Llanelltyd	1,191.40	1,389.97	1,588.53	1,787.10	2,184.23	2,581.37	2,978.50	3,574.20	4,169.90
Llanengan	1,185.63	1,383.23	1,580.84	1,778.44	2,173.65	2,568.86	2,964.07	3,556.88	4,149.69
Llanfair	1,203.19	1,403.72	1,604.25	1,804.78	2,205.84	2,606.90	3,007.97	3,609.56	4,211.15
Llanfihangel y Pennant	1,202.15	1,402.51	1,602.87	1,803.23	2,203.95	2,604.67	3,005.38	3,606.46	4,207.54
Llanfrothen	1,202.09	1,402.44	1,602.79	1,803.14	2,203.84	2,604.54	3,005.23	3,606.28	4,207.33
Llangelynnin	1,189.00	1,387.17	1,585.33	1,783.50	2,179.83	2,576.17	2,972.50	3,567.00	4,161.50
Llangywer	1,190.67	1,389.11	1,587.56	1,786.00	2,182.89	2,579.78	2,976.67	3,572.00	4,167.33
Llanllechid	1,201.02	1,401.19	1,601.36	1,801.53	2,201.87	2,602.21	3,002.55	3,603.06	4,203.57
Llanllfni	1,192.75	1,391.54	1,590.33	1,789.12	2,186.70	2,584.28	2,981.87	3,578.24	4,174.61
Llannor	1,184.99	1,382.49	1,579.99	1,777.49	2,172.49	2,567.49	2,962.48	3,554.98	4,147.48
Llanrug	1,219.64	1,422.91	1,626.19	1,829.46	2,236.01	2,642.55	3,049.10	3,658.92	4,268.74
Llanuwchllyn	1,202.15	1,402.51	1,602.87	1,803.23	2,203.95	2,604.67	3,005.38	3,606.46	4,207.54
Llanwnda	1,195.06	1,394.24	1,593.41	1,792.59	2,190.94	2,589.30	2,987.65	3,585.18	4,182.71
Llanycil	1,184.48	1,381.89	1,579.31	1,776.72	2,171.55	2,566.37	2,961.20	3,553.44	4,145.68
Llanystumdwy	1,184.66	1,382.10	1,579.55	1,776.99	2,171.88	2,566.76	2,961.65	3,553.98	4,146.31
Maentwrog	1,183.61	1,380.87	1,578.14	1,775.41	2,169.95	2,564.48	2,959.02	3,550.82	4,142.62
Mawddwy	1,192.77	1,391.56	1,590.36	1,789.15	2,186.74	2,584.33	2,981.92	3,578.30	4,174.68
Nefyn	1,206.54	1,407.63	1,608.72	1,809.81	2,211.99	2,614.17	3,016.35	3,619.62	4,222.89
Pennal	1,220.65	1,424.09	1,627.53	1,830.97	2,237.85	2,644.73	3,051.62	3,661.94	4,272.26
Penrhyndeudraeth	1,196.51	1,395.93	1,595.35	1,794.77	2,193.61	2,592.45	2,991.28	3,589.54	4,187.80
Pentir	1,198.52	1,398.27	1,598.03	1,797.78	2,197.29	2,596.79	2,996.30	3,595.56	4,194.82
Pistyll	1,196.41	1,395.82	1,595.22	1,794.62	2,193.42	2,592.23	2,991.03	3,589.24	4,187.45
Porthmadog	1,189.99	1,388.32	1,586.65	1,784.98	2,181.64	2,578.30	2,974.97	3,569.96	4,164.95
Pwllheli	1,208.47	1,409.89	1,611.30	1,812.71	2,215.53	2,618.36	3,021.18	3,625.42	4,229.66
Talsarnau	1,210.57	1,412.33	1,614.09	1,815.85	2,219.37	2,622.89	3,026.42	3,631.70	4,236.98
Trawsfynydd	1,196.09	1,395.44	1,594.79	1,794.14	2,192.84	2,591.54	2,990.23	3,588.28	4,186.33
Tudweiliog	1,183.31	1,380.53	1,577.75	1,774.97	2,169.41	2,563.85	2,958.28	3,549.94	4,141.60
Tywyn	1,208.49	1,409.90	1,611.32	1,812.73	2,215.56	2,618.39	3,021.22	3,625.46	4,229.70
Waunfawr	1,184.15	1,381.51	1,578.87	1,776.23	2,170.95	2,565.67	2,960.38	3,552.46	4,144.54

Treth Cyngor: Cyngor Gwynedd + Cyngor Cymuned + Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru
Council Tax : Cyngor Gwynedd + Community Council + North Wales Police and Crime Commissioner

	Band A	Band B	Band C	Band D	Band E	Band F	Band G	Band H	Band I
Aberdaron	1,421.51	1,658.42	1,895.34	2,132.26	2,606.10	3,079.93	3,553.77	4,264.52	4,975.27
Aberdyfi	1,427.98	1,665.98	1,903.97	2,141.97	2,617.96	3,093.96	3,569.95	4,283.94	4,997.93
Abergwyngregyn	1,424.37	1,661.76	1,899.16	2,136.55	2,611.34	3,086.13	3,560.92	4,273.10	4,985.28
Abermaw (Barmouth)	1,437.88	1,677.53	1,917.17	2,156.82	2,636.11	3,115.41	3,594.70	4,313.64	5,032.58
Arthog	1,417.01	1,653.18	1,889.35	2,125.52	2,597.86	3,070.20	3,542.53	4,251.04	4,959.55
Bala	1,425.75	1,663.38	1,901.00	2,138.63	2,613.88	3,089.13	3,564.38	4,277.26	4,990.14
Bangor	1,492.52	1,741.27	1,990.03	2,238.78	2,736.29	3,233.79	3,731.30	4,477.56	5,223.82
Beddgelert	1,427.75	1,665.71	1,903.67	2,141.63	2,617.55	3,093.47	3,569.38	4,283.26	4,997.14
Betws Garmon	1,417.10	1,653.28	1,889.47	2,125.65	2,598.02	3,070.38	3,542.75	4,251.30	4,959.85
Bethesda	1,443.71	1,684.32	1,924.94	2,165.56	2,646.80	3,128.03	3,609.27	4,331.12	5,052.97
Bontnewydd	1,429.61	1,667.88	1,906.15	2,144.42	2,620.96	3,097.50	3,574.03	4,288.84	5,003.65
Botwnnog	1,412.62	1,648.06	1,883.49	2,118.93	2,589.80	3,060.68	3,531.55	4,237.86	4,944.17
Brithdir & Llanfachreth	1,420.41	1,657.14	1,893.88	2,130.61	2,604.08	3,077.55	3,551.02	4,261.22	4,971.42
Bryncrug	1,428.93	1,667.09	1,905.24	2,143.40	2,619.71	3,096.02	3,572.33	4,286.80	5,001.27
Buan	1,415.94	1,651.93	1,887.92	2,123.91	2,595.89	3,067.87	3,539.85	4,247.82	4,955.79
Caernarfon	1,475.33	1,721.22	1,967.11	2,213.00	2,704.78	3,196.56	3,688.33	4,426.00	5,163.67
Clynnog Fawr	1,444.27	1,684.99	1,925.70	2,166.41	2,647.83	3,129.26	3,610.68	4,332.82	5,054.96
Corris	1,428.15	1,666.18	1,904.20	2,142.23	2,618.28	3,094.33	3,570.38	4,284.46	4,998.54
Criccieth	1,436.59	1,676.03	1,915.46	2,154.89	2,633.75	3,112.62	3,591.48	4,309.78	5,028.08
Dolbenmaen	1,421.71	1,658.66	1,895.61	2,132.56	2,606.46	3,080.36	3,554.27	4,265.12	4,975.97
Dolgellau	1,443.37	1,683.94	1,924.50	2,165.06	2,646.18	3,127.31	3,608.43	4,330.12	5,051.81
Dyffryn Ardudwy	1,442.12	1,682.47	1,922.83	2,163.18	2,643.89	3,124.59	3,605.30	4,326.36	5,047.42
Y Felinheli	1,431.69	1,670.31	1,908.92	2,147.54	2,624.77	3,102.00	3,579.23	4,295.08	5,010.93
Ffestiniog	1,487.82	1,735.79	1,983.76	2,231.73	2,727.67	3,223.61	3,719.55	4,463.46	5,207.37
Y Ganllwyd	1,427.25	1,665.13	1,903.00	2,140.88	2,616.63	3,092.38	3,568.13	4,281.76	4,995.39
Harlech	1,458.17	1,701.19	1,944.22	2,187.25	2,673.31	3,159.36	3,645.42	4,374.50	5,103.58
Llanaelhaearn	1,437.95	1,677.60	1,917.26	2,156.92	2,636.24	3,115.55	3,594.87	4,313.84	5,032.81
Llanbedr	1,440.86	1,681.00	1,921.15	2,161.29	2,641.58	3,121.86	3,602.15	4,322.58	5,043.01
Llanbedrog	1,422.89	1,660.04	1,897.19	2,134.34	2,608.64	3,082.94	3,557.23	4,268.68	4,980.13
Llanberis	1,436.52	1,675.94	1,915.36	2,154.78	2,633.62	3,112.46	3,591.30	4,309.56	5,027.82
Llandwrog	1,452.53	1,694.61	1,936.70	2,178.79	2,662.97	3,147.14	3,631.32	4,357.58	5,083.84
Llandygai	1,428.46	1,666.54	1,904.61	2,142.69	2,618.84	3,095.00	3,571.15	4,285.38	4,999.61
Llanddeiniolen	1,414.41	1,650.14	1,885.88	2,121.61	2,593.08	3,064.55	3,536.02	4,243.22	4,950.42
Llandderfel	1,420.29	1,657.00	1,893.72	2,130.43	2,603.86	3,077.29	3,550.72	4,260.86	4,971.00
Llanegryn	1,431.40	1,669.97	1,908.53	2,147.10	2,624.23	3,101.37	3,578.50	4,294.20	5,009.90
Llanelltyd	1,424.50	1,661.92	1,899.33	2,136.75	2,611.58	3,086.42	3,561.25	4,273.50	4,985.75
Llanengan	1,418.73	1,655.18	1,891.64	2,128.09	2,601.00	3,073.91	3,546.82	4,256.18	4,965.54
Llanfair	1,436.29	1,675.67	1,915.05	2,154.43	2,633.19	3,111.95	3,590.72	4,308.86	5,027.00
Llanfihangel y Pennant	1,435.25	1,674.46	1,913.67	2,152.88	2,631.30	3,109.72	3,588.13	4,305.76	5,023.39
Llanfirthen	1,435.19	1,674.39	1,913.59	2,152.79	2,631.19	3,109.59	3,587.98	4,305.58	5,023.18
Llangelynnin	1,422.10	1,659.12	1,896.13	2,133.15	2,607.18	3,081.22	3,555.25	4,266.30	4,977.35
Llangywer	1,423.77	1,661.06	1,898.36	2,135.65	2,610.24	3,084.83	3,559.42	4,271.30	4,983.18
Llanllechid	1,434.12	1,673.14	1,912.16	2,151.18	2,629.22	3,107.26	3,585.30	4,302.36	5,019.42
Llanllfni	1,425.85	1,663.49	1,901.13	2,138.77	2,614.05	3,089.33	3,564.62	4,277.54	4,990.46
Llannor	1,418.09	1,654.44	1,890.79	2,127.14	2,599.84	3,072.54	3,545.23	4,254.28	4,963.33
Llanrug	1,452.74	1,694.86	1,936.99	2,179.11	2,663.36	3,147.60	3,631.85	4,358.22	5,084.59
Llanuwchllyn	1,435.25	1,674.46	1,913.67	2,152.88	2,631.30	3,109.72	3,588.13	4,305.76	5,023.39
Llanwnda	1,428.16	1,666.19	1,904.21	2,142.24	2,618.29	3,094.35	3,570.40	4,284.48	4,998.56
Llanycil	1,417.58	1,653.84	1,890.11	2,126.37	2,598.90	3,071.42	3,543.95	4,252.74	4,961.53
Llanystumdwy	1,417.76	1,654.05	1,890.35	2,126.64	2,599.23	3,071.81	3,544.40	4,253.28	4,962.16
Maentwrog	1,416.71	1,652.82	1,888.94	2,125.06	2,597.30	3,069.53	3,541.77	4,250.12	4,958.47
Mawddwy	1,425.87	1,663.51	1,901.16	2,138.80	2,614.09	3,089.38	3,564.67	4,277.60	4,990.53
Nefyn	1,439.64	1,679.58	1,919.52	2,159.46	2,639.34	3,119.22	3,599.10	4,318.92	5,038.74
Pennal	1,453.75	1,696.04	1,938.33	2,180.62	2,665.20	3,149.78	3,634.37	4,361.24	5,088.11
Penrhyndeudraeth	1,429.61	1,667.88	1,906.15	2,144.42	2,620.96	3,097.50	3,574.03	4,288.84	5,003.65
Pentir	1,431.62	1,670.22	1,908.83	2,147.43	2,624.64	3,101.84	3,579.05	4,294.86	5,010.67
Pistyll	1,429.51	1,667.77	1,906.02	2,144.27	2,620.77	3,097.28	3,573.78	4,288.54	5,003.30
Porthmadog	1,423.09	1,660.27	1,897.45	2,134.63	2,608.99	3,083.35	3,557.72	4,269.26	4,980.80
Pwllheli	1,441.57	1,681.84	1,922.10	2,162.36	2,642.88	3,123.41	3,603.93	4,324.72	5,045.51
Talsarnau	1,443.67	1,684.28	1,924.89	2,165.50	2,646.72	3,127.94	3,609.17	4,331.00	5,052.83
Trawsfynydd	1,429.19	1,667.39	1,905.59	2,143.79	2,620.19	3,096.59	3,572.98	4,287.58	5,002.18
Tudweiliog	1,416.41	1,652.48	1,888.55	2,124.62	2,596.76	3,068.90	3,541.03	4,249.24	4,957.45
Tywyn	1,441.59	1,681.85	1,922.12	2,162.38	2,642.91	3,123.44	3,603.97	4,324.76	5,045.55
Waunfawr	1,417.25	1,653.46	1,889.67	2,125.88	2,598.30	3,070.72	3,543.13	4,251.76	4,960.39

Cynnydd yn y Dreth Cyngor fesul Cymuned / Increase in Council Tax by Community

Cymuned/ Community	Sylfaen Drethiannol / Taxbase (Band D)	Praesept / Precept £	Treth Cymuned / Community Tax	Treth Gwynedd / Gwynedd Tax	Treth Heddlu / Police Tax	Cyfanswm / Total (Band D) 2024/25	Band D 2023/24 £	Cynnydd / Increase 23/24 - 24/25	Cynnydd / Increase %
Aberdaron	607.86	16,500	27.14	1755.47	349.65	2,132.26	1,960.31	171.95	8.8%
Aberdyfi	1,199.84	44,219	36.85	1755.47	349.65	2,141.97	1,971.05	170.92	8.7%
Abergwyngregyn	127.25	4,000	31.43	1755.47	349.65	2,136.55	1,967.33	169.22	8.6%
Abermaw (Barmouth)	1,279.39	66,150	51.70	1755.47	349.65	2,156.82	1,984.68	172.14	8.7%
Arthog	686.30	14,000	20.40	1755.47	349.65	2,125.52	1,955.41	170.11	8.7%
Y Bala	805.81	27,000	33.51	1755.47	349.65	2,138.63	1,969.19	169.44	8.6%
Bangor	4,216.67	563,580	133.66	1755.47	349.65	2,238.78	2,051.80	186.98	9.1%
Beddgelert	342.39	12,500	36.51	1755.47	349.65	2,141.63	1,970.14	171.49	8.7%
Betws Garmon	146.14	3,000	20.53	1755.47	349.65	2,125.65	1,956.29	169.36	8.7%
Bethesda	1,729.69	104,541	60.44	1755.47	349.65	2,165.56	1,999.55	166.01	8.3%
Bontnewydd	470.78	18,500	39.30	1755.47	349.65	2,144.42	1,975.67	168.75	8.5%
Botwnnog	470.80	6,500	13.81	1755.47	349.65	2,118.93	1,949.05	169.88	8.7%
Brithdir & Llanfachreth	470.72	12,000	25.49	1755.47	349.65	2,130.61	1,961.31	169.30	8.6%
Bryncrug	348.73	13,350	38.28	1755.47	349.65	2,143.40	1,973.43	169.97	8.6%
Buan	239.47	4,500	18.79	1755.47	349.65	2,123.91	1,951.56	172.35	8.8%
Caernarfon	3,689.58	398,037	107.88	1755.47	349.65	2,213.00	2,016.77	196.23	9.7%
Clynnog Fawr	489.48	30,000	61.29	1755.47	349.65	2,166.41	1,976.16	190.25	9.6%
Corris	323.38	12,000	37.11	1755.47	349.65	2,142.23	1,970.55	171.68	8.7%
Criccieth	1,004.64	50,000	49.77	1755.47	349.65	2,154.89	1,985.87	169.02	8.5%
Dolbenmaen	656.05	18,000	27.44	1755.47	349.65	2,132.56	1,962.95	169.61	8.6%
Dolgellau	1,284.66	77,000	59.94	1755.47	349.65	2,165.06	1,994.88	170.18	8.5%
Dyffryn Ardudwy	861.12	50,000	58.06	1755.47	349.65	2,163.18	1,993.12	170.06	8.5%
Y Felinheii	1,192.74	50,600	42.42	1755.47	349.65	2,147.54	1,974.13	173.41	8.8%
Ffestiniog	1,816.64	230,000	126.61	1755.47	349.65	2,231.73	2,058.15	173.58	8.4%
Y Ganllwyd	90.89	3,250	35.76	1755.47	349.65	2,140.88	1,971.69	169.19	8.6%
Harlech	852.33	70,000	82.13	1755.47	349.65	2,187.25	2,015.51	171.74	8.5%
Llanaelhaearn	482.64	25,000	51.80	1755.47	349.65	2,156.92	1,987.65	169.27	8.5%
Llanbedr	373.86	21,000	56.17	1755.47	349.65	2,161.29	1,990.32	170.97	8.6%
Llanbedrog	855.68	25,000	29.22	1755.47	349.65	2,134.34	1,965.47	168.87	8.6%
Llanberis	797.48	39,600	49.66	1755.47	349.65	2,154.78	1,981.02	173.76	8.8%
Llandwrog	1,066.90	78,600	73.67	1755.47	349.65	2,178.79	2,005.84	172.95	8.6%
Llandygai	1,022.19	38,400	37.57	1755.47	349.65	2,142.69	1,968.10	174.59	8.9%
Llanddeiniolen	1,879.99	31,000	16.49	1755.47	349.65	2,121.61	1,952.23	169.38	8.7%
Llannerfel	513.67	13,000	25.31	1755.47	349.65	2,130.43	1,952.86	177.57	9.1%
Llanegryn	170.33	7,150	41.98	1755.47	349.65	2,147.10	1,973.41	173.69	8.8%
Llanelltyd	316.11	10,000	31.63	1755.47	349.65	2,136.75	1,958.82	177.93	9.1%
Llanengan	2,611.78	60,000	22.97	1755.47	349.65	2,128.09	1,956.93	171.16	8.7%
Llanfair	365.02	18,000	49.31	1755.47	349.65	2,154.43	1,981.65	172.78	8.7%
Llanfihangel y Pennant	251.26	12,000	47.76	1755.47	349.65	2,152.88	1,981.40	171.48	8.7%
Llanfrothen	237.05	11,300	47.67	1755.47	349.65	2,152.79	1,978.38	174.41	8.8%
Llangelynnin	469.59	13,164	28.03	1755.47	349.65	2,133.15	1,963.71	169.44	8.6%
Llangywer	154.76	4,725	30.53	1755.47	349.65	2,135.65	1,964.78	170.87	8.7%
Llanllechid	362.98	16,717	46.06	1755.47	349.65	2,151.18	1,980.18	171.00	8.6%
Llanllyfni	1,485.90	50,000	33.65	1755.47	349.65	2,138.77	1,970.01	168.76	8.6%
Llanor	931.18	20,500	22.02	1755.47	349.65	2,127.14	1,957.17	169.97	8.7%
Llanrug	1,148.76	85,000	73.99	1755.47	349.65	2,179.11	2,005.16	173.95	8.7%
Llanuwchllyn	335.02	16,000	47.76	1755.47	349.65	2,152.88	1,980.54	172.34	8.7%
Llanwnda	848.52	31,500	37.12	1755.47	349.65	2,142.24	1,972.24	170.00	8.6%
Llanycil	211.80	4,500	21.25	1755.47	349.65	2,126.37	1,956.31	170.06	8.7%
Llanystumdwy	929.25	20,000	21.52	1755.47	349.65	2,126.64	1,955.96	170.68	8.7%
Maentwrog	328.15	6,544	19.94	1755.47	349.65	2,125.06	1,955.63	169.43	8.7%
Mawddwy	377.08	12,700	33.68	1755.47	349.65	2,138.80	1,963.15	175.65	8.9%
Nefyn	1,656.10	90,000	54.34	1755.47	349.65	2,159.46	1,987.51	171.95	8.7%
Pennal	238.42	18,000	75.50	1755.47	349.65	2,180.62	1,996.74	183.88	9.2%
Penrhyndeudraeth	822.80	32,332	39.30	1755.47	349.65	2,144.42	2,011.51	132.91	6.6%
Pentir	1,300.06	55,000	42.31	1755.47	349.65	2,147.43	1,977.97	169.46	8.6%
Pistyll	306.53	12,000	39.15	1755.47	349.65	2,144.27	1,978.20	166.07	8.4%
Porthmadog	2,268.75	66,962	29.51	1755.47	349.65	2,134.63	1,963.14	171.49	8.7%
Pwllheli	1,834.49	105,000	57.24	1755.47	349.65	2,162.36	1,989.66	172.70	8.7%
Talsarnau	364.36	22,000	60.38	1755.47	349.65	2,165.50	1,996.32	169.18	8.5%
Trawsfynydd	517.21	20,000	38.67	1755.47	349.65	2,143.79	1,974.18	169.61	8.6%
Tudweiliog	512.69	10,000	19.50	1755.47	349.65	2,124.62	1,949.60	175.02	9.0%
Tywyn	1,779.66	101,895	57.26	1755.47	349.65	2,162.38	1,991.27	171.11	8.6%
Waunfawr	577.90	12,000	20.76	1755.47	349.65	2,125.88	1,956.86	169.02	8.6%
Awdurdod			2024/25	2023/24		Authority			
Cyngor Gwynedd			1,755.47	1,602.58	9.54%	Gwynedd Council			
Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru			349.65	333.09	4.97%	North Wales Police & Crime Commissioner			
Cynghorau Cymuned (Cyfartaledd)			55.53	51.53	7.76%	Community Councils (Average)			
Cyfanswm			2,160.65	1,987.20	8.7%	Total			